

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА
ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему

*Розробка та шляхи реалізації
міжнародного інвестиційного проекту
«Відкриття готелю в Азербайджані»*

Виконав: здобувач IV курсу, групи
МЕВ - 163с, спеціальності 292
Міжнародні економічні відносини
Зеленська Є.В.

Керівник: д.е.н., проф. Кузьмінов С.В.,

Дніпро
2020

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Затверджую:

Зав. кафедри

Задоя Анатолій Олександрович,

д. е. н., професор

(підпис, прізвище, ім'я та по батькові, наук. ступінь, вчене звання)

“___” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачу

Зеленській Єлизаветі Вадимівні

(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема роботи «Розробка та шляхи реалізації міжнародного інвестиційного проекту «Відкриття готелю в Азербайджані».

2. Керівник роботи Кузьмінов Сергій Васильович, д. е. н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом від “___” _____ 20__ р., № _____

3. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 1 червня 2020 року

4. Цільова установка та вихідні дані до роботи Мета роботи – дослідження можливості та доцільності інвестування в економіку Чехії шляхом створення «нішевого» бізнесу в сфері ремонту і обслуговування автомобілів. Об'єкт дослідження – створення приватного підприємства з формою власності s.r.o. Предмет дослідження – інвестиційна привабливість об'єкта дослідження.

5. Зміст роботи (перелік питань, які належить розробити):

Розділ 1: Проведення теоретичного дослідження та аналізу загальних тенденцій в економіці Азербайджану;

Розділ 2: Аналіз зовнішньоекономічної діяльності Азербайджану, в тому числі інвестиційного клімату;

Розділ 3: Розробка інвестиційного проекту, його обґрунтування та оцінка інвестиційної привабливості.

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали, посада)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ 2020 року

8. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	Визначення теми роботи та узгодження її з керівником	<u>до 12 березня 2020 р.</u>	
2.	Розробка плану роботи та узгодження його з керівником	<u>до 20 березня 2020 р.</u>	
3.	Підготовка першого розділу	<u>до 1 квітня 2020 р.</u>	
4.	Підготовка другого розділу	<u>до 15 квітня 2020 р.</u>	
5.	Підготовка третього розділу	<u>до 15 травня 2020 р.</u>	
6.	Подання завершеної роботи	<u>до 1 червня 2020 р.</u>	
7.	Попередній захист роботи	<u>15 червня 2020 р.</u>	
8.	Захист роботи	<u>23 червня 2020 р.</u>	

Здобувач

Керівник кваліфікаційної роботи

Зеленська ЄВ.В.

(прізвище, ініціали)

Кузьмінов С. В.

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Зеленська Є. В. «Розробка та шляхи реалізації міжнародного інвестиційного проекту «Відкриття готелю в Азербайджані»».

У статті розглядається сучасний стан та тенденції економіки Азербайджану, зовнішньоекономічна діяльність та інвестиційний клімат в країні. Азербайджан - країна, що розвивається в Кавказькому регіоні, зі зростаючим населенням та значним туристичним потенціалом, що робить його привабливим для міжнародних інвестицій. У той же час країна все ще відносно невідома для міжнародних туристів. Також індустрія гостинності в Азербайджані відчуває дефіцит сучасних готелів та кваліфікованого для цього персоналу. Це створює сприятливі умови для інвесторів з інших країн для придбання власності та розвитку готельного бізнесу в країні. Автор статті пропонує міжнародний інвестиційний проект створення "3-зіркового" готелю з рестораном у Баку. Дається оцінка необхідного фінансування, розраховуються основні фінансові характеристики проекту та обґрунтовується доцільність реалізації проекту.

Ключові слова: міжнародні інвестиції, Азербайджан, інвестиційний проект, готельний бізнес

SUMMARY

Zelenska E.V. "Development and implementation of the international investment project "Opening a hotel in Azerbaijan"".

The paper considers the current state and trends of Azerbaijani economy, foreign economic activity and investment climate in the country. Azerbaijan is a developing country of Caucasian region, with growing population and significant touristic potential, which makes it attractive for international investment. At the same time, the country still relatively unknown for international tourists. Also industry of hospitality in Azerbaijan experiences deficit of modern hotels and qualified staff for it. This creates favorable conditions for investors from other countries to acquire property and develop hotel business in the country. The paper author proposes the international investment project to create a "3-star" hotel with restaurant in Baku. The estimation of the funding required is given, the main financial characteristics of the project are calculated and the feasibility of the project is substantiated.

Keywords: international investment, Azerbaijan, investment project, hotel business

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКА АЗЕРБАЙДЖАНУ: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ	7
1.1. Аналіз економічного розвитку Азербайджану.....	7
1.2. Основні принципи оподаткування та методи боротьби з корупцією	14
1.3. Азербайджанський манат: стабільність та рівень інфляції	21
РОЗДІЛ 2. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АЗЕРБАЙДЖАНУ: МІЖНАРОДНИЙ РУХ ТОВАРІВ ТА КАПІТАЛУ	25
2.1. Аналіз динаміки експортно-імпортних операцій в Азербайджані	25
2.2. Оцінка інвестиційного клімату Азербайджану та ступеню його привабливості для українських інвесторів	30
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ЩОДО ВІДКРИТТЯ ГОТЕЛЮ	36
3.1. Аналіз актуальності готельних послуг.....	36
3.2. Основні етапи розробки проекту: розрахунки фінансових показників та підходи до інвестування	46
3.3. Аналіз загальних витрат та доходів, розрахунок терміну окупності власного капіталу	53
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

Актуальність теми. Розширення на міжнародному рівні може бути неймовірно привабливим стратегічним варіантом, що дозволяє бізнесу досягати більш швидкого зростання порівняно з тим, що може бути досягнуто, якщо бізнес залишиться на внутрішньому ринку.

Для досягнення цього зростання потрібно ретельне планування та врахування компромісів і викликів. Коли йде мова про міжнародні плани щодо розширення, необхідна корекція загальної стратегії та перегляд ключових компромісів, які можуть вплинути на успіх стратегії. Міжнародний успіх вимагає кращого аналізу компромісів у виборі ринків. Коли бізнес розглядає свою міжнародну стратегію розширення, він часто розглядає деякі компроміси, які він повинен буде здійснити для виконання своєї стратегії. Що часто ми бачимо, це бізнес, що обмежує компроміси та характеристики ринку країни, на який він переглядає, що може мати згубний вплив.

Міжнародна стандартизація та уніфікація господарських процесів формують загальні умови та вимоги до діяльності різних суб'єктів економіки. Поглиблюється інтеграція вітчизняної економіки в світову-визначає специфіку функціонування сучасного ринку в Україні та світі. Реалізація міжнародних інвестиційних проектів вказує на великий прибуток, високу якість виробництва та низький геополітичний ризик.

Проблематика міжнародних інвестиційних проектів отримала широке висвітлення в наукових працях зарубіжних і вітчизняних авторів, таких як: М. В. Фербер, С. Бісвас і Д. Твітчелл, М. Кіппінг Л. Енгвелл, М. Кубр, К. Макхем, І. М. Расіел, Едгар Х. Шейн Ерік Де Хаан та ін. Однак в роботах представлених авторів цілий ряд істотних аспектів не отримав свого поглибленого і всебічного дослідження, а деякі питання взагалі не розглядаються.

Мета роботи полягає у розробці та реалізації міжнародного інвестиційного проекту «Відкриття готелю в Азербайджані». Досягнення мети дослідження обумовлює постановку і вирішення наступних завдань:

- дослідити економічний розвиток Азербайджану;
- вивчити принципи оподаткування та методи боротьби з корупцією;
- виявити валютну стабільність та рівень інфляції;
- охарактеризувати динаміку експортно-імпортних операцій в Азербайджані;
- провести оцінку інвестиційного клімату Азербайджану та ступені його привабливості для українських інвесторів;
- провести аналіз актуальності готельних послуг;
- розробити та оцінити ефективність проєкту.

Об'єктом дослідження є міжнародний ринок готельних послуг.

Предметом дослідження виступають особливості розробки та реалізації міжнародних інвестиційних проєктів.

Теоретичну і методологічну основи дослідження склали положення, які викладені в працях зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів, що висвітлюють питання розробки та реалізації міжнародних інвестиційних проєктів.

Методологічною базою дослідження були загальнонаукові принципи дослідження, що передбачають вивчення економічних відносин і процесів в їх розвитку і взаємозв'язку. Обґрунтування теоретичних положень і висновків здійснювалося автором на основі застосування методів наукового пізнання: дедукції, індукції, наукового спостереження, історичного, класифікації та ін. На різних етапах виконання роботи застосовувалися статистичні, розрахункові та графічні інструменти дослідження. Використання сукупності перерахованих методів, що застосовуються до мети і завдань дослідження, забезпечує комплексний і системний підходи до аналізу.

Теоретичне значення дослідження полягає у можливості використання систематизованого у теоретичній частині роботи матеріалу у викладанні матеріалу з предмету дослідження. Практична значимість полягає у можливості використання розроблених пропозицій у роботі підприємства.

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКА АЗЕРБАЙДЖАНУ: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

1.1. Аналіз економічного розвитку Азербайджану

Організація ісламського співробітництва стала першою міжурядовою організацією, в яку Азербайджан вступив після відновлення незалежності (грудень 1991 р.). Країна є членом ООН з березня 1992 р.і перебуває у всіх спеціалізованих установах ООН. Азербайджан має статус спостерігача у Світовій організації торгівлі (далі — СОТ) з 1997 року, з 2004 року ведуться переговори щодо вступу до СОТ.

Країна входить до складу Організації з безпеки і співробітництва в Європі, Європейського банку реконструкції та розвитку, СНД, Інтерполу. У січні 2001 р. Азербайджан став 43-ю державою-членом Ради Європи.

Азербайджан є одним із засновників Організації Чорноморського економічного співробітництва, яка була створена для зміцнення взаємодії в басейні Чорного моря. Крім того, країна входить в субрегіональну інтеграційну групу ГУАМ, утворену в жовтні 1997 р. Грузією, Україною, Азербайджаном і Молдовою з метою поглиблення інтеграції і співробітництва в економічній і політичній сферах поза рамками СНД. Іншим важливим інтеграційним проектом, в якому бере участь Азербайджан, є Східне партнерство, покликане зміцнювати відносини між Європейським союзом (далі-ЄС) і його "новими сусідами" після розширення ЄС в 2004 році.

Азербайджан має глибокі партнерські відносини з НАТО, що беруть свій початок в 1994 році з програми "Партнерство заради миру". Разом з тим у травні 2011 р. країна стала членом Руху неприєднання (далі — ДН). У квітні 2018 р. Азербайджан прийняв 18-у міністерську конференцію ДН і в 2019-2022 роках головуватиме в цій організації.

Азербайджан отримав статус спостерігача при форумі країн-експортерів газу в листопаді 2015 р. За даними ВР, на кінець 2017 року на нього припадало

0,5% світового видобутку природного газу. Країна також є учасником процесу стабілізації нафтового ринку в рамках угоди ОПЕК+.

Характер економічного розвитку Азербайджану

Нафтогазовий сектор Азербайджану, що динамічно розвивається, є визначальним фактором економічного зростання країни

Після розпаду СРСР Азербайджан опинився в числі країн пострадянського простору, які зазнали найбільш глибоку економічну кризу: в 1994 році скорочення реального ВВП в Азербайджані склало 52,6% щодо рівня 1990 року (в Грузії — 71,0%, у Вірменії — 62,4%, в Молдові — 60,6%, в Таджикистані — 53,8%) .

До такого істотного спаду в країні призвели відсутність власної широкої промислової бази і високий ступінь спеціалізації економіки на вуглеводнях, видобуток (-18,7% в 1995 році щодо рівня 1992 року) і експорт яких скорочувалися на початку 1990-х років (Графік 1). Негативну роль також зіграли відтік працездатного населення і розгортався збройний конфлікт в Нагірному Карабасі.

У 1995-1997 роках, незважаючи на малий обсяг видобутку і низькі ціни на нафту, в Азербайджані спостерігалася макроекономічна стабілізація. Вона стала результатом реформ у фінансовій та бюджетній сферах, приватизації, лібералізації зовнішньої торгівлі та залучення іноземних інвестицій у нафтогазовий комплекс. У 1994 році було підписано першу угоду про розподіл продукції (далі — УРП), що дозволяє зарубіжним компаніям проводити пошуково-розвідувальні роботи та експлуатацію родовищ. У наступні роки даний формат співпраці залучив в нафтогазовий сектор десятки іноземних компаній . За даними Світового банку, вхідні прямі іноземні інвестиції зросли з 10,8% ВВП в 1995 році до 28,1% ВВП в 1997 році; норма накопичення в економіці досягла 34,7% в 1998 році після 23,8% в 1995 році.

З 1998 року економіка Азербайджану вийшла на траєкторію зростання, який помітно прискорився з 2004 року в період швидкозростаючих цін на нафту. У 1998-2003 роках ВВП країни збільшився на 61,1%, тоді як за наступні

6 років в умовах подвоєння ціни сирової нафти і збільшення видобутку нафти більш ніж в 3,3 рази економічне зростання склало 185,3%. Експортні поставки мінеральних палив і нафтопродуктів у вартісному вираженні зросли з 3,0 млрд дол. США в 2004 році до 46,4 млрд дол. США в 2008 році. Норма накопичення у ВВП в 2003-2004 роках досягала 53-58%, Що було забезпечено масштабними інвестиціями в основний капітал з - за кордону. У 2001-2005 роках Азербайджан входив до трійки світових лідерів за показником відношення обсягу вхідних прямих іноземних інвестицій до ВВП (до 55,1% в 2003 році). Темпи приросту ВВП Азербайджану в цілому в 2005-2007 роках істотно перевищували темпи приросту ненафтового ВВП : на 15,7 п.п., 20,1 п. п. і 10,6 п. п. відповідно.

У 2004-2008 роках середньорічний приріст ВВП Росії, Казахстану та Азербайджану — економік, що характеризуються високою роллю вуглеводнів, — становив 7,1%, 8,4% і 21,1% відповідно. Висока ресурсна забезпеченість і залучення в нафтогазовий сектор іноземного капіталу дозволили економіці Азербайджану в 2001-2009 роках рости значно швидше, ніж СНД в середньому. Період високих нафтових цін забезпечив конвергенцію рівня подушних доходів з найбільшими економіками СНД: в 2009 році ВВП по ППС на душу населення виріс більш ніж в 2,6 рази до 15,7 тис. дол. після 6,0 тис. дол. у 2003 році, особисте споживання за той же період розширилося більш ніж в 2 рази. За показником ВВП на душу населення Азербайджан в 2005-2016 роках поступався на пострадянському просторі (без Прибалтики) тільки Росії, Казахстану та Білорусі. Більш того, за даними Світового банку, в 2007 році Азербайджан подолав середньосвітовий рівень подушового ВВП по ППС і аж до 2015 року щорічно випереджав за цим показником світову економіку на 13-22% (на 3-6% в 2016-2017 роках).

Уповільнення темпів приросту обсягів видобутку нафти в 2008 році до 4,6% (після майже +42% щорічно в 2005-2007 роках) стало причиною зниження темпів приросту ВВП до 10,6%. Обвалення цін на сиру нафту більш ніж на 1/3 в 2009 році і скорочення фізичних обсягів експорту сирової нафти і

нафтопродуктів майже на 2/3 призвели до трикратного скорочення вартісного обсягу експорту нафтогазового сектора —

до 13,6 млрд дол. США в 2009 році (Графік 1). У найбільших галузях спостерігалось не тільки уповільнення економічного зростання, а й істотне стиснення економічної активності: обробні виробництва продемонстрували скорочення

доданої вартості на 12,6% у 2009 році, будівництво — на 8,2%.

У цей період негативний внесок внесло скорочення особистих переказів мігрантів, які традиційно забезпечують вагому частку внутрішнього споживання в більшості країн пострадянського простору. Скорочення особистих переказів було пов'язано з кризовою ситуацією в економіці Росії, на яку, за даними Світового банку, припадало до 60% особистих переказів в Азербайджан. Тим не менш, економіка зберегла позитивну динаміку навіть в роки «Великої рецесії» (+9,4% в 2009 році, +4,6% в 2010 році).

З 2011 року країна вступила в смугу низьких темпів зростання: відбулося різке скорочення (-10,1%) обсягів видобутку нафти у зв'язку з проблемами поточного ремонту і затримками з введенням в експлуатацію нових свердловин. Навіть при історично високій ціні на нафту і зростанні ненафтового ВВП на 8,9% (в основному за рахунок будівельного сектора) це призвело до негативної динаміки ВВП в 2011 році (-1,6%), що стало першим спадом економічної активності в країні з 1996 року.

Після 2010 року (рік проходження піку видобутку на найбільшому родовищі) видобуток нафти повертався до зростання тільки в 2013 році (+0,7%). У 2017 році обсяг виробництва склав 794,5 тис.бар./ доба після 1036,7 тис.бар./ доба в 2010 році.

Найбільший внесок у негативну динаміку ВВП вніс будівельний сектор, додана вартість в якому в 2015-2017 роках знизилася на 33% від рівня 2014 року в результаті скорочення державних капітальних витрат і обсягу кредитування. Крім того, безперервно розширювався з 1998 року фінансовий сектор продемонстрував стиснення на 11,3% в 2016 році. Ненафтовий ВВП в

2016 році скоротився на 5,0%, показавши негативну динаміку вперше з 1990-х років.

У 2017 році більше 34% доданої вартості в економіці Азербайджану припало на видобуток корисних копалин

У першій половині 1990-х років Азербайджан був країною аграрного типу: більше чверті ВВП було забезпечено сільськогосподарським сектором. На частку як видобувного, так і обробного секторів припадало трохи більше 10% ВВП (Таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Галузева структура ВВП Азербайджану і приріст доданої вартості за основними видами економічної діяльності, %, 1995-2017 роки

	Структура					Приріст	
	1995	2000	2005	2010	2019	2000-2009	2010-2019
Сільське і лісове господарство, Рибальство	25,3	16,1	9,2	5,5	5,6	62,4**	31,3
Видобуток корисних копалин	10,2	27,7	42,2	45,9	34,1	489,6	-19,1
Обробні виробництва	11,5	5,3	6,5	4,7	4,7	85,5	23,7
Забезпечення електричною енергією, газом і парою	5,5	3,1	0,7	1,0	1,0	26,1	30,9
Водопостачання, водовідведення				0,1	0,2		35,3
Будівництво	3,7	6,5	9,4	8,1	9,5	524,0	23,4
Оптова та роздрібна торгівля	5,3	6,3	6,1	6,4	10,4	189,7	68,5
Транспортування та зберігання	17,4*	12,0*	7,4*	5,6	6,8	252,7*	22,8
Діяльність готелів та громадського харчування	0,7	0,4	0,5	1,0	2,3	726,3	146,2
Діяльність в області інформації та зв'язку	-	-	-	1,9	1,6	-	96,8
Діяльність фінансова та страхова	2,6	0,9	1,4	1,2	2,3	83,1	32,0
Діяльність за операціями з нерухомим майном	1,0	2,7	1,4	1,6	2,9	63,3	59,8
Державне управління та забезпечення військової безпеки; Соціальне забезпечення	2,5	2,0	3,0	2,0	2,8	52,9	37,8
Освіта	2,7	4,9	2,5	3,4	2,9	34,6	2,9
Діяльність в галузі охорони здоров'я та соціальних послуг	0,8	1,9	1,4	1,6	1,6	35,8	13,1

Источник: Azarbaycanin Statistik Göstaricilari. Statistik macmua, Azarbaycan Respublikasinin Dövlət Statistika Komitəsi, Bakı, 2019

У галузевій структурі економіки Азербайджану за останню чверть століття відбулися відчутні зрушення. З кінця 1990-х років швидке нарощування видобутку нафти і газу обумовлює відповідні зміни в галузевій структурі. Основними галузями економіки сучасного Азербайджану є видобувна промисловість, що забезпечила в 2017 році понад третину ВВП, а

також оптова і Роздрібна торгівля, будівництво, транспортування і зберігання. На сільське господарство та обробні виробництва в галузевій структурі в 2017 році припало 5,6% і 4,7% відповідно.

У 2018 році економіка Азербайджану продовжила своє зростання в результаті великих економічних реформ, спрямованих на підтримку економічної стабільності, диверсифікацію і розвиток нафтового сектора, поліпшення бізнес-середовища і заохочення приватного підприємництва. У 2018 році ВВП країни виріс на 1,4 %, частка приватного сектора у ВВП досягла 85%, нафтовий сектор збільшився на 1,8%, нафтова промисловість - на 7,4%. У той же час, інвестиції в економіку країни склали 15,3 млрд. дол. США.

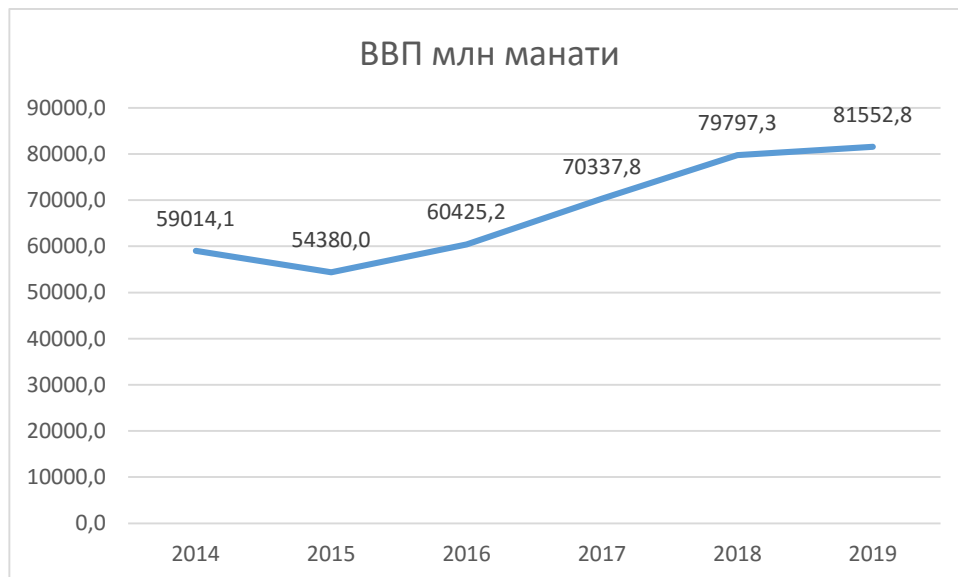

Рис. 1.1. – Динаміка ВВП Азербайджану

Источник: Azərbaycanın Statistik Göstəriciləri. Statistik məcmua, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi, Bakı, 2019

У першому кварталі 2019 року було відзначено економічне зростання, обумовлене комплексними економічними реформами, проведеними урядом Азербайджану. У першому кварталі 2019 року ВВП зріс на 3%, нафтовий сектор - на 1,7%, нафтова промисловість - на 16,1%, АПК - на 3,6%, а

валютні резерви досягли 46,7 млрд.дол. США. Рівень інфляції склав 2,1%. Товарообіг збільшився на 37,6% і склав 7,6 млрд. дол. США.

Таблиця 1.2

Основні макроекономічні показники Азербайджану, 2014-2018 роки

С	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ВВП млн манати	59014,1	54380,0	60425,2	70337,8	79797,3	81552,8
Доходи населення, млн манати	39472,2	41744,8	45395,1	49187,9	53688,6	54869,7
Середньомісячна номінальна заробітна плата, манати	444,5	466,9	499,8	528,5	544,6	556,6
Доходи державного бюджету:						
млн манати	18400,6	17498,0	17505,7	16516,7	22508,9	23004,1
	31,2	32,2	29,0	23,5	28,2	28,8
Видатки державного бюджету:						
млн манати	18709,0	17784,5	17751,3	17594,5	22731,6	23231,7
у відсотках від ВВП	31,7	32,7	29,4	25,0	28,5	29,1
Дефіцит державного бюджету (-), профіцит						
млн манати	-308,4	-286,5	-245,6	-1077,8	-222,7	-227,6
у відсотках від ВВП	0,5	0,5	0,4	1,5	0,3	0,3
Заощадження населення в банках(На кінець року), млн. манати	7188,4	9473,9	7448,7	7561,2	8375,4	8559,7
Чисельність населення(на кінець року), тис. осіб	9593,0	9705,6	9810,0	9898,1	9981,5	10201,1
Основні засоби (на кінець року), млн. манати	110677,9	124008,4	169120,3	182788,5	193491,0	197747,8
Кредити економіці (на кінець року), млн. манати	18542,6	21730,4	16444,6	11757,8	13020,3	13306,7
Інвестиції в економіку, млн. манати	21890,6	20057,4	22706,4	24462,5	25877,0	26446,3
Сальдо поточного рахунку, млн дол.	10430,5	-222,5	-1363,4	1684,6	6051,1	6184,2

Источник: Azarbaycanin Statistik Göstaricilari. Statistik macmua, Azarbaycan Respublikasinin Dövlət Statistika Komitəsi, Bakı, 2019

Розвиток приватного сектора в цілому, і малого і середнього бізнесу, зокрема, залишається одним з головних пріоритетів державної політики. Засноване в кінці 2017 року Агентство з розвитку малого і середнього бізнесу Азербайджанської Республіки було уповноважене надавати Сервісні платформи "G2B" і "B2B", аналізувати стан бізнес-середовища, управляти механізмами підтримки бізнесу, захищати інтереси МСП, а також сприяти доступу МСП до фінансових ресурсів і зовнішніх ринків.

1.2. Основні принципи оподаткування та методи боротьби з корупцією

Законодавство Азербайджанської Республіки про податки і збори є кодифікованим. Стаття 2 Податкового кодексу Азербайджанської Республіки встановлює, що воно складається з:

- Конституції Азербайджанської Республіки;
- Податкового Кодексу ;
- прийнятих на їх підставі нормативних актів.

Податкова система є трирівневою. Податки поділяються на:

1. Державні (обов'язкові для всієї країни);
2. податки Автономної Нахчіванської Республіки;
3. місцевий.

Конституція Азербайджанської Республіки є головним законом держави, містить у статті 73 загальну декларативну норму Податкового законодавства, що проголошує обов'язок громадян виплачувати встановлені законом податки і збори, а також гарантує захист від справляння податків і зборів за відсутності на те законних підстав і понад встановлені законом обсягів. Згідно з Конституцією повноваження щодо введення нових податків і зборів належать виключно законодавчим органам влади відповідного рівня.

Конкретизуються норми законодавства про податки у загальнодержавних, місцевих нормативних актах, а також у нормативно-правових актах Автономної Республіки Нахчівань. Головним таким нормативним актом є Податковий кодекс Азербайджанської Республіки. Саме він встановлює перелік податків державного та муніципального рівнів, а також податки, що надходять до бюджету Нахчіванської Автономної Республіки. Кодекс регулює загальні засади законодавства, встановлює права та обов'язки учасників податкових правовідносин, відповідальність за порушення податкового законодавства, детально прописує процедури податкового

контролю, строки та порядок оскарження дій посадових осіб податкових органів.

Державні податки включають наступні.

Прибутковий податок з фізичних осіб. платники-фізичні особи, об'єкт-різниця сукупного доходу за податковий період і податкового вирахування, передбаченого законодавством. Мінімальна ставка – 14 відсотків, при доході понад 2500 манат-250 манат плюс 25 відсотків від суми понад 30000.

На прибуток юридичних осіб. Платники – підприємства. Об'єкт-різниця доходів і витрат підприємства. Ставка - 20 відсотків. До державного бюджету не йде податок, отриманий від муніципальних підприємств.

На додану вартість. Платники-організації та підприємці. Об'єкт оподаткування-надання товарів, виконання робіт, надання послуг, імпорт. Ставка податку - 18 відсотків від вартості кожної операції, що оподатковується ПДВ.

Акциз. Платники-підприємства та фізичні особи, які виробляють або ввозять всередину країни підакцизну продукцію. До такої продукції відносяться: алкогольна та тютюнова продукція, нафтопродукти, легкові машини, Водний транспорт, дорогоцінні метали, дорогоцінні камені, ювелірні вироби. Ставки для різних товарів Різні.

Податок на майно. Платники-підприємства та фізичні особи-власники об'єктів оподаткування. Податком обкладаються: нерухоме майно, водні та повітряні транспортні засоби. Ставки податку різні, для нерухомого майна визначаються, виходячи з його площі і місця розташування. Для транспорту-в залежності від потужності. До державного бюджету йде податок, отриманий від платників-підприємств. Податок, отриманий від громадян, надходить до місцевих бюджетів.

Земельний податок. Платники-власники або законні власники ділянок, розташованих на території країни. Податок являє собою щорічний фіксований платіж. Ставка-0.06 манат за 1 умовний бал. Кількість балів залежить від місця

розташування, виду дозволеного використання, кадастрової вартості ділянки. Податок, отриманий від фізичних осіб, йде до місцевого бюджету.

Дорожній податок. Платники-нерезиденти-власники транспорту, що в'їжджає всередину держави, що використовують цей транспорт для різних видів перевезень, а також виробники або імпортери нафтопродуктів. Об'єкт оподаткування-автотранспортні засоби іноземних держав і нафтопродукти місцевого виробництва або імпортовані в країну. Для транспорту ставка залежить від потужності двигуна і терміну його знаходження в Азербайджані. Для нафтопродуктів ставка залежить від його оптової або митної вартості.

Промисловий податок. Платники-підприємства та фізичні особи, які здійснюють видобуток корисних копалин. Ставка залежить від різновиду копалин, найвища - на нафту (26 відсотків від оптової вартості кубометра). Податок на будівельні матеріали місцевого значення йде до місцевих бюджетів.

Спрощений податок. Платники-підприємства та громадяни, які здійснюють деякі види діяльності, за умови, що загальна вартість операцій, що оподатковуються, за річний податковий період не вище, ніж 200 000 манат. Ставка для міста Баку - 4 відсотки, для інших міст і районів – 2 відсотки від обсягу валової виручки.

Стаття 8 Податкового кодексу Азербайджанської Республіки до місцевих податків відносить:

- земельний податок з фізичних осіб;
- податок на майно фізичних осіб;
- промисловий податок на будівельні матеріали місцевого значення;
- податок на прибуток підприємств і організацій, що знаходяться в муніципальній власності.

Таким чином, до місцевих бюджетів йдуть ті ж самі податки, що і до державного, їх кінцеве призначення залежить від особи платника, а у випадку з промисловим податком – від об'єкта оподаткування. Дана обставина

дозволяє поповнити місцевий бюджет, не створюючи для платників податків зайвого податкового тягаря.

В цілому податкове законодавство Азербайджанської Республіки можна охарактеризувати як сучасне і зручне для розуміння, прочитання і застосування, загальна кількість податків і податкові ставки не є надмірними. Дані обставини створюють сприятливі умови для ефективної роботи податкової системи.

Прозорість ведення бізнесу та ступінь боротьби із корупцією можна інтегровано оцінити за допомогою показника Doing Business.

Таблиця 1.3

Динаміка змін умов ведення бізнесу та боротьби з корупцією

Теми	DB 2020 Рейтинг	DB 2020 показник	DB 2019 показник	Зміни (%)
Глобально	34	76.7	73.6	3.1
Реєстрація підприємств	9	96.2	96.1	0.1
Отримання дозволів на будівництво	59	73.4	73.1	0.3
Підключення до системи електропостачання	80	77.3	77.3	..
Реєстрація власності	44	75.4	72.2	3.2
Отримання кредитів	1	100	80.0	20
Захист міноритарних інвесторів	105	50.0	46.0	4
Оподаткування	40	84.0	84.6	0.6
Міжнародна торгівля	83	77.0	77.0	..
Забезпечення виконання контрактів	28	70.3	65.7	4.6
Дозвіл неплатоспроможності	47	63.5	63.8	0.3

Источник: Azərbaycanın Statistik Göstəriciləri. Statistik məcmua, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi, Bakı, 2019

У звіті "Doing Business 2015", в якому Азербайджан повноцінно брав участь вперше, він зайняв 80-е місце з 189 країн. У звіті за 2016 рік Азербайджан поліпшив свої позиції серед цих країн, піднявшись з 80 на 63 місце. У 2017 році Азербайджан зайняв 65-е місце, а в 2018 році - 57-е. згідно зі звітом «Doing Business 2019», Азербайджан, який був включений в список

10 найбільш реформістських країн світу, зайняв 25-е місце серед 190 країн, піднявшись на 32 позиції в порівнянні з попереднім роком. Проте в останньому звіті країна втратила свої позиції на 9 позицій, до яких вона досягла 1 рік тому, і опустилася на 34-е місце серед 190 країн в «Doing Business 2020». Згідно з останнім звітом, погіршення позиції Азербайджану було викликане зниженням за наступними п'ятьма показниками:

1)» сплата податку « - 40-е місце (20-е місце в минулому році), 2)» реєстрація власності « - 44-е місце (17-е місце в минулому році), 3)» врегулювання банкрутства « - 47-е місце (45-е місце в минулому році), 4)» придбання електроенергії « - 80-е місце (74-е місце в минулому році) і 5)» Захист малих інвесторів " - 105-е місце (2-е місце в минулому році). Тому давайте будемо стояти окремо за кожним показником, де позиція Азербайджану знизилася.

1) Показник "сплата податку" включає платежі за дотримання фірмою всіх податкових правил (за кількістю на рік), часу (по годинах на рік), загальною податковою ставкою (у відсотках від прибутку) і процесів після подачі заявки (Це включає кількість часу, що витрачається на заміну і відшкодування ПДВ, а також на коригування прибуткового податку з підприємств). Звіт за 2020 рік показує, що число податкових платежів в Азербайджані склало 9, час витрати 159 годин, загальні податки і їх внесок у прибуток склали 40,7%, а індекс після обробки склав 83,8 з 100 пунктів. Таким чином, Азербайджан займає 40-е місце з 84 балами в цьому 100-Бальному рейтингу. Однак минулого року Азербайджан був 20-м.однією з основних причин погіршення позиції Азербайджану за цим показником в останньому звіті є збільшення часу, що витрачається на заміщення і відшкодування платежів з ПДВ, і висока частка виплат по соціальному страхуванню в прибутку.

2) показник "реєстрація власності" вимірюється кількістю процедур, часом (у днях), витратами (у відсотках від вартості майна) та якістю індексу

управління земельними ресурсами. В даний час, якщо число процедур реєстрації нерухомості буде скорочено до 4, а час до 4,5 днів, витрати залишаться високими. Таким чином, незважаючи на те, що середня частка витрат на реєстрацію власності у вартості нерухомості в Європі і країнах Центральної Азії становить 2,7%, в країнах-членах ОЕСР - 4,2%, відповідний показник в Азербайджані становить 7%. До речі, хотів би відзначити, що за реєстрацію нерухомості в Саудівській Аравії плата не стягується. У той же час, потенціал для поліпшення показника реєстрації власності знаходиться в регіональному індексі управління якістю в Азербайджані. Згідно з цим індексом, Азербайджан відстає від середнього рівня країн Європи та Центральної Азії, а також країн ОЕСР. Ключові реформи в цьому індексі повинні бути зроблені в області вирішення спорів, інформаційної прозорості та сумісності інфраструктури.

3) показник "розрахунок з банкрутства" вимірюється коефіцієнтом виплат (за часом і вартістю) і силою структури банкрутства. Це пов'язано з низьким рівнем погашення підприємств, що діють в країні, що погіршує позиції Азербайджану за цим показником. Тому в Азербайджані цей показник становить 39,2 цента за Долар, а в країнах ОЕСР - 70,2 цента. Нинішня позиція Азербайджану за цим показником дещо погіршилася порівняно з минулим роком.

4) показник "придбання електроенергії" вимірюється процедурами підключення до електромережі (за кількістю), часом (у днях), вартістю (у відсотках від національного доходу на душу населення), а також надійністю і тарифом поставки, який вимірюється індексом прозорості. Звіт "ведення бізнесу 2020" показує, що кількість процедур підключення до електромережі в Азербайджані становить 7, що гірше, ніж в середньому по Європі та Центральній Азії, а також в країнах ОЕСР. Таким чином, цей показник становить 5,1 в Європі і Центральній Азії і 4,4 в країнах ОЕСР. З іншого боку, вартість підключення до мереж електропостачання в

Азербайджані (125,7% доходу на душу населення) нижче, ніж у країнах Європи та Центральної Азії (271,9% доходу на душу населення), і вище, ніж у країнах-членах ОЕСР (61% доходу на душу населення). За цим показником велике число процедур по підключенню до електромережі погіршує становище Азербайджану. Найбільш трудомістким з цих процедур є подача документів для отримання технічних умов в "Asan Utility" (12 календарних днів) і очікування завершення і затвердження зовнішнього комунікаційного проекту на ВАТ»Azerishig". (11 календарних днів).

5) показник» захист малих інвесторів " складається з двох елементів - регулювання конфлікту інтересів та індексів управління акціонерами. Звіт "Doing Business 2020" показує, що саме в цій галузі слід проводити більшу частину реформ в Азербайджані. Таким чином, наша позиція за цим показником є 105-ю з 190 країн. Азербайджан зміг набрати 50 з 100 можливих балів за цим показником. Основна причина цього полягає в тому, що не ведеться робота над корпоративною прозорістю, володінням і контролем, а також індексами прав акціонерів.

На закінчення хотів би відзначити, що погіршення в Азербайджані індексу "Doing Business 2020" також пов'язане з неповним переходом до ринкової економіки, наявністю проблем з діловим середовищем і її регулюванням, відсутністю незалежності судової влади і судових органів, неприйняття Кодексу про конкуренцію та інших антимонопольних законів, поганий захист прав власності, особливо інтелектуальної власності, неефективне управління трудовими ресурсами, ринками капіталу і портфельними інвестиціями, грошово-кредитною і банківською системами, обмінним курсом і валютною політикою, а також корупція і прозорість. Без вирішення всіх цих проблем неможливо поліпшити бізнес-середовище в країні.

1.3. Азербайджанський манат: стабільність та рівень інфляції

Азербайджанський манат-національна валюта Азербайджанської Республіки з 1919 року радянський рубль також називався манат) і по теперішній час на ринку форекс. Вважається що назва манат походить від латинського слова *moneta*.

В Азербайджані забезпечення якісного економічного зростання, підвищення матеріального добробуту населення, створення інноваційної економіки та повноцінне інтегрування у світову економіку визначені як основні цілі економічної політики держави. Важливою умовою їх реалізації є досягнення і збереження низького, стабільного рівня інфляції. З економічної теорії і практики відомо, що некерована інфляція може привести до багатьох небажаних соціальних і економічних наслідків. Прерогатива її подолання належить державній політиці, обліку факторів, що впливають на їх зародження і розвиток, вжиття адекватних заходів.

Азербайджан, як і інші пострадянські країни, в перші роки перехідного періоду зіткнувся з гіперінфляцією і був змушений вдатися до жорсткої монетаристської антиінфляційної політики. В результаті в кінці 90 — х-на початку 2000-х рр.домігся низького і стабільного рівня інфляції. Однак внаслідок різкого зростання цін на енергетичні ресурси на світових ринках, і в першу чергу на головний пункт експорту Азербайджану — нафту, а також зростання надходжень в економіку з нафтогазового сектора, відбулося підвищення сукупного попиту на місцевому ринку. З іншого боку, заходи Центрального банку, спрямовані на стабілізацію курсу національної валюти — маната (недопущення його різкого зростання) призвели до порушення макроекономічного балансу. У підсумку, починаючи з 2004 року, стабільний рівень інфляції був порушений. Збільшуючись в наступні роки, він переріс в двозначну цифру. На зростання інфляції вплинули і внутрішні витрати, структурні фактори, що зіграли роль каталізатора інфляційних процесів. Тільки в 2009 р. під впливом світової фінансово-економічної кризи і

скорочення внутрішнього сукупного попиту темп зростання цін сповільнився і досяг 1,5%. Однак незабаром зростання інфляції став спостерігатися знову. Так, індекс споживчих цін (ІСЦ) у січні-вересні 2011 р.зріс порівняно з аналогічним періодом попереднього року на 8,4%.

Одним з головних ознак спостерігаються інфляційних процесів є структурна різниця в зростанні цін.

Інфляція в Азербайджані в листопаді 2019 року склала 0,5%. При цьому ціни на продовольчі товари, напої та тютюн у листопаді зросли на 0,9%, на непродовольчі товари – на 0,2%, послуги населенню подорожчали на 0,1%», - зазначили в Держкомстаті.

Середньорічна інфляція в Азербайджані на кінець листопада склала 2,6% (на кінець жовтня 2019 року – 2,6%). У тому числі, середньорічна інфляція по продовольчих товарах на кінець листопада склала 3,8%, по непродовольчих товарах – 1,2%, послугах – 2,1%.

Уряд Азербайджану на 2019 рік прогнозує середньорічну інфляцію на рівні 3,2%. Середньорічна інфляція в Азербайджані за підсумками 2018 року склала 2,3%.

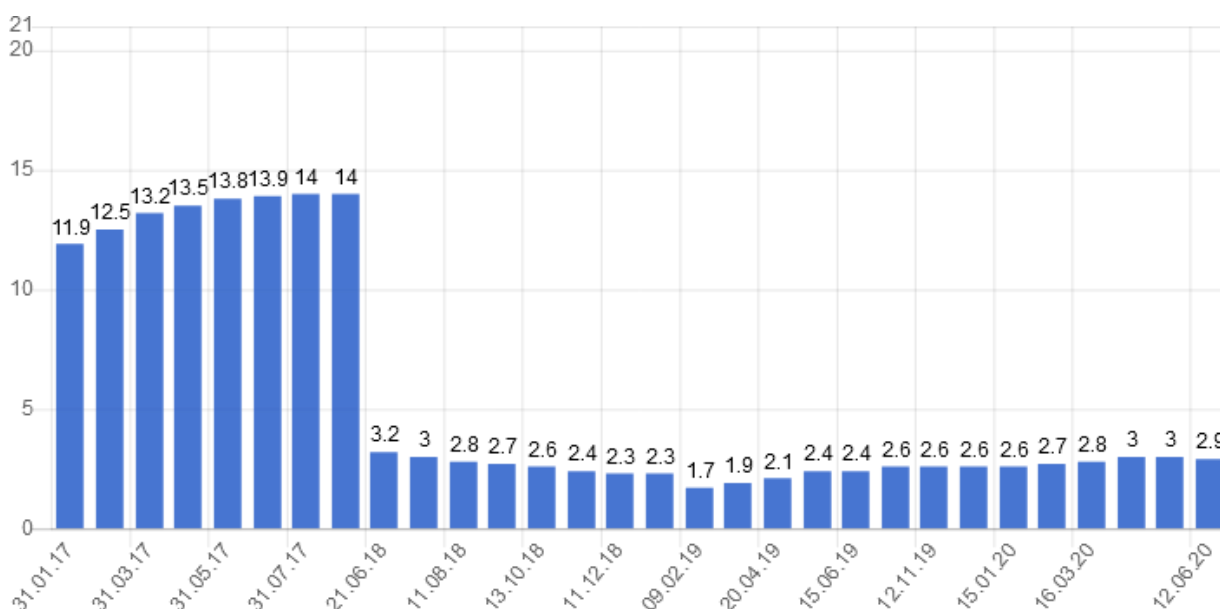

Рис. 1.2 – Динаміка інфляційних процесів В Азербайджані

Источник: Azarbaycanin Statistik Göstaricilari. Statistik məcmua, Azarbaycan Respublikasinin Dövlət Statistika Komitəsi, Bakı, 2019

Як і в інших країнах в Азербайджані в якості одного з головних факторів інфляції витрат виступає наявність певної групи товарів і послуг, ціни і тарифи яких регулюються державою. Ці товари і послуги, будучи затребуваними і використовуваними у всіх етапах виробництва різних галузей економіки, безпосередньо сприяють зростанню собівартості продукції. Причинами зростання адміністративних цін виступають необхідність вирівнювання місцевих цін зі світовими, поліпшення фінансового стану та забезпечення сталого розвитку господарюючих суб'єктів, які виробляють відповідні товари і послуги, підвищення ефективності державних витрат, скорочення дотацій в дані галузі, зменшення витратної діяльності в економіці та стимулювання ефективного, економного використання ресурсів, стимулювання припливу у відповідні галузі місцевого та іноземного капіталу з метою забезпечення їх рентабельності.

Але незважаючи на необхідність такого роду зростання цін, внаслідок різного рівня рентабельності в різних галузях він по-різному впливає на розвиток галузей економіки. Особливо, найбільше страждають від цього Сільське господарство і переробна промисловість. Зростання адміністративних цін впливає на інфляцію двома способами. По-перше, у сферах, де попит нееластичний, місцеві виробники переносять зростання витрат на собівартість продукції, таким чином, переводять всю тяжкість зростання цін на кінцевих споживачів. По-друге, виробники, у яких вироблена продукція має еластичний попит, припиняють свою діяльність, або вони продовжують виробляти продукцію зі збитком для себе, що в кінцевому підсумку зменшує можливості підвищення пропозиції на місцевому ринку.

Серед немонетарних факторів особливо виділяється монополізм. Існування монополії поряд із зростанням цін, призводить до перерозподілу доходів на користь окремих груп. Це зменшує конкурентоспроможність національних виробників, але також і купівельну спроможність кінцевих споживачів, що в підсумку призводить до соціальної напруженості. Існування монополізму в імпорті не дає можливості оперативного регулювання

внутрішнього ринку. Як показують результати дослідження незалежних експертів, існує різка, багаторазова різниця між митними цінами ввезення товарів в республіку і цінами їх реалізації в роздрібній торгівлі. Головною особливістю посилення монополізму в Азербайджані є панівна в багатьох галузях концентрація бюрократичної та економічної могутності в одних руках, що перешкоджає розвитку конкуренції в даних галузях, формуванню макроекономічної рівноваги, заснованого на ринкових цінах.

Одним з головних факторів інфляції витрат в економіці Азербайджану є висока вартість кредиту.

З позицій фундаментального аналізу азербайджанська економіка знаходиться в стагнації:

Не проведені глибокі структурні реформи, а відповідно немає комфортних умов для розвитку малого та середнього бізнесу, не реформовані податкові та митні служби, монополії в усіх сферах, відсутність справедливої судової системи;

Вся економічна система залежна від цін на нафту - при падінні ціни на нафту в 2015 році, золотовалютні резерви знизилися з \$50 млрд. до \$35 млрд (на 2018 рік відновлені до \$43 млрд). Незважаючи на те, що ЦБ ра заявляв, що національна валюта є вільно конвертованою, на ділі стабільність його швидше за все підтримується постійними інтервенціями (див.графік вище). Ставка рефінансування ЦБ Азербайджану комерційних банків 7.5% в манатах, що не дозволяє кредитувати під низькі відсотки реальний сектор економіки. Між експортом та імпортом відзначається позитивне сальдо експорт \$25,38 млрд (2018). Основні партнери на 2018 р. - Італія 23,2 %, Туреччина 13,6 %, Ізраїль 6,1%, Росія 5,4 %, Німеччина 5 %, Чехія 4,6%.

Імпорт \$15,9 млрд (2018). Основні партнери на той же рік - Росія 17,7 %, Туреччина 14,8 %, Китай 9,9 %, США 8,3 %, Україна 5,3 %, Німеччина 5,1 %.

Зовнішній борг склав всього \$17,41 млрд. (2017) або 38,2% до ВВП. Порівняйте з боргом Японії-250.9% до ВВП, Італії-131% до ВВП, Бельгії-106.5% і т. д.

РОЗДІЛ 2. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АЗЕРБАЙДЖАНУ: МІЖНАРОДНИЙ РУХ ТОВАРІВ ТА КАПІТАЛУ

2.1. Аналіз динаміки експортно-імпортних операцій в Азербайджані

У 2019 році майже третина товарного експорту Азербайджану припала на Італію

Основу азербайджанського експорту складають мінеральні палива та нафтопродукти (89,6% у товарній структурі експорту у 2019 році), переважно сира нафта (понад 70%). Крім того, важливими товарними категоріями експорту є фрукти, овочі та горіхи.

Головним імпортером сирової нафти з Азербайджану є Італія, що обумовлено її зручним географічним положенням на середземноморському водному шляху, наявністю великих морських нафтових портів і розвиненою нафтопереробною промисловістю. У 2019 році в Італію було поставлено понад 40% сирової нафти, що вивозиться з Азербайджану (мінеральні палива формують 99% експорту в Італію). Ізраїль і Чехія також є найбільшими імпортерами цього енергоносія-6,0% і 5,2% вартісного обсягу експортних поставок сирової нафти в 2019 році відповідно.

Основними напрямками експорту природного газу є Туреччина (78,8% вартісного обсягу експорту природного газу в 2019 році) і Грузія (19,7%). Ключовими експортними товарами Азербайджану в Росію в 2014-2019 роках були фрукти, овочі та горіхи. У 2010-2013 роках основною товарною категорією експорту в Росію був природний газ, поставки якого здійснювалися з 1 січня 2010 р. відповідно до контракту між ДНКАР і ПАТ «Газпром» на 2010-2014 роки.

Основним партнером Азербайджану з імпорту залишається Росія (за винятком 2012 року). Традиційно товарами імпорту з Росії є зернові культури (пшениця і кукурудза), деревина і вироби з неї, залізо і сталь, а також вироби

з них, тютюн, обладнання та механічні пристрої. У 2019 році Росія забезпечила 16,8% вартісного обсягу азербайджанського імпорту (1,5 млрд дол. США).

Туреччина-другий за величиною обсягу поставок в Азербайджан торговий партнер, при цьому товарна структура цього потоку характеризується високим ступенем диверсифікації. У структурі поставок переважають обладнання та механічні пристрої (14,9% у 2019 році), електричні машини та обладнання (8,1%), пластмаси та вироби з них (7,5%), вироби із заліза та сталі (6,9%).

Таблиця 2.1

Географічна і товарна структура зовнішньої торгівлі Азербайджану, млрд дол., 2017-2019 роки

Експорт				Імпорт			
	2017	2018	2019		2017	2018	2019
Всього млрд дол США	11,3	9,1	13,8	Всього млрд дол США	9,2	8,5	8,8
Частка окремих країн, %							
Італія	21,3	17,2	31,9	РФ	15,6	19,0	16,8
Туреччина	4,0	12,5	9,9	Туреччина	12,7	14,8	14,7
Ізраїль	5,4	7,3	4,6	Кітай	5,6	8,7	11,2
РФ	3,6	4,5	4,3	США	9,2	6,6	8,3
Чехія	0,02	2,4	4,0	Україна	3,4	3,3	5,5
Канада	0,0	0,7	3,9	Німеччина	7,5	4,4	5,4
Грузія	4,0	3,8	3,4	Італія	6,4	5,3	3,7
Індонезія	9,4	0,9	3,4	Великобританія	6,0	4,7	3,6
Німеччина	10,8	6,7	3,3	Іран	1,0	1,8	2,7
Частка основних товарних груп, %							
Мінеральні палива, нафтопродукти	87,2	87,7	89,6	Обладнання	18,4	16,8	14,9
Фрукти і горіхи	1,9	2,7	2,1	Вироби з заліза та сталі	13,4	10,0	6,5
Овочі	0,8	1,4	1,5	Електричні машини та обладнання	8,4	6,8	6,4
Дорогоцінні метали і камені			0,9	Інші товари	5,9	0,2	5,6
Алюміній	0,8	1,1	0,9	Транспортні засоби	6,4	3,0	4,8
Пластмаси	1,0	1,1	0,7	Мінеральні палива, нафтопродукти	1,7	3,2	4,3
Органічні хімікати	0,5	0,5	0,5	На			
Бавовна	0,2	0,3	0,4	Пластмаси	2,2	3,3	3,6
				Залізо та сталь	3,8	3,1	3,6

Источник: Azarbaycanin Statistik Göstaricilari. Statistik masmua, Azarbaycan Respublikasinin Dövlət Statistika Komitəsi, Bakı, 2019

Як видно з таблиці 2.1. за 2018-2019 роки зовнішньоторговельний оборот в країні знизився на 19,2%. При цьому імпорт зріс на 33,0, тоді як

експорт скоротився на 35,3%. Зниження показників зовнішньої торгівлі в цілому, а також з експорту мало місце в 2017 роках.

Зростання зовнішньоторговельного обороту і експорту був пов'язаний з високими цінами на нафту, зниження якої призвело до різкого зниження експорту і зовнішньоторговельного обороту в цілому.

Орієнтація економіки на експорт одного ресурсу робить її вразливою перед зміною кон'юнктури попиту на світових ринках. Так, зниження цін на нафту, як основний експортний продукт призвело до скорочення зовнішньоторговельного обороту, скорочення надходжень Валюти, падіння курсу національної валюти. Навіть якщо припустити, що ціни на нафту

залишаться стабільно високими, це вичерпний ресурс, виснаження запасів якого також може негативно відбитися на платіжному балансі країни.

Вищевказане показує, що швидке зростання експорту, спостереження позитивного сальдо в зовнішньоторговельному обороті, збільшення його обсягу не дають підстави для заспокоєння. Для стабільного зростання зовнішньоторговельного обороту необхідно розвивати і ефективно використовувати експортний потенціал країни. У країні необхідно приділити увагу розвитку ненафтового сектора і збільшити його частку в структурі експорту.

У підвищенні використання експортного потенціалу Азербайджану і в його регулюванні виняткову роль відіграють процеси міжнародної економічної інтеграції. У міжнародній економічній інтеграції мають важливе значення багатосторонні торговельно-економічні зв'язки, у тому числі зв'язки з міжнародними організаціями. До таких типів зв'язків можна привести наступні приклади:

- співпраця з країнами-членами Організації економічного співробітництва країн Чорного Моря;
- співпраця з країнами ГУАМ в рамках даної організації;
- співпраця з міжнародними фінансовими інститутами (МВФ, СБ, ЄБРР і т. д.);

- співпраця з іншими економічними співдружностями (ЄС і т. д.) і організаціями (Світова організація торгівлі) і т. д.

В останні роки значно зросла роль імпорту продукції з Китаю. Основними ввезеними в Азербайджан продуктами є обладнання та механічні пристрої (27,3% в 2019 році), електричні машини та обладнання (18,0%), транспортні засоби (крім залізничних складів і трамваїв), їх комплектуючі (6,6%).

Розвиток нафтового сектора базувався на структурних реформах, і для відродження добувної промисловості в 1990-х роках потрібні були значні іноземні капіталовкладення. Азербайджан організував збут продуктів нафтогазового сектора на численні зарубіжні ринки-ЄС, Туреччини, Ізраїлю та інші. Країна пройшла період Великого нафтового буму в 2004-2010 роках — обсяг видобутку був збільшений в 3,4 рази — і вийшла на рівень країн з доходами вище середнього за класифікацією Світового банку в 2009 році. У 2010 році ДНКАР здійснювала поставки сирової нафти і нафтопродуктів на ринки 33 зарубіжних країн .

Наприкінці 2000-х років видобувний сектор забезпечував понад 50% ВВП. У країні спостерігалися типові для ресурсної моделі зростання бум у сфері інфраструктурного та житлового будівництва, послуг, розширення особистого споживання.

Однак починаючи з 2011 року Економічний розвиток істотно сповільнилося. Азербайджан зіткнувся з класичною проблемою середньорозвиненої країни з домінуванням монопродуктового сировинного експорту. Ресурсна орієнтація економіки при скорочуються обсягах видобутку і знизилася цінах на енергоносії на світовому ринку тепер є гальмом зростання. За оцінками експертів, виснаження видобутку нафти в Азербайджані може настати вже в горизонті чверті століття. Це означає необхідність пошуку нових факторів зростання, можливостей реінвестування доходів від експорту та джерел інвестицій.

В останні роки економічна політика країни спрямована на відхід Азербайджану від сировинної моделі зростання і галузеву диверсифікацію економіки.

У 2017-2019 роках на частку нафтового сектора припадало в середньому до 70% доданої вартості в економіці (у 2011-2014 роках до 60%). Структурні реформи, що реалізуються в країні, покликані стимулювати нафтовий експорт і приватне підприємництво, розвивати сільськогосподарський сектор і обробні виробництва. Незважаючи на скорочення доходів від експортних поставок нафти за підсумками 2019 року нафтова економіка Азербайджану продемонструвала приріст +2,8%

Географічна і регіональна структура зовнішньоторговельних зв'язків нашої країни має специфічні особливості. Якщо ряд західно-європейських країн займає значуще місце в експорті через нафтовий фактор, тобто є покупцем азербайджанської нафти, країни Колишнього СНД, в тому числі Росія, є стратегічними торговими партнерами через історичну взаємопов'язаність економіки, сусідства, існування поширених транспортних інфраструктурних зв'язків, відповідності стандартів продукції, поглиблення взаємодії ринків та інших факторів такого роду. Аналіз, показав, що важливу частину імпорту складають машини, механізми та електронне обладнання. Аналіз експорту показав, що в ньому вже протягом тривалого періоду часу ледь частка припадає на мінеральну продукцію, представлену в основному нафтою. При експортних операціях використовуються морські, залізничні, автомобільні, повітряні засоби, трубопроводи

Дослідження показують, що транспортна інфраструктура відіграє велику роль у раціональному використанні експортного потенціалу та регулюванні його ролі в економічному розвитку. В останні роки реконструкція залізниць, а також розширення шосейних доріг почали позитивно впливати на доставку товарів кінцевому адресату. Процеси розвитку в морському транспорті, збільшення кількості вантажних поромів теж сприяють перетворенню країни в найбільший хаб.

2.2. Оцінка інвестиційного клімату Азербайджану та ступеню його привабливості для українських інвесторів

В Азербайджані можуть бути іноземні інвестори і фізичні особа:

1. Іноземні юридичні особи;

Іноземні громадяни, особи без громадянства та громадяни Азербайджану, які мають постійне місце проживання за кордоном, підлягають реєстрації в країні їх проживання для участі в економічній діяльності;

2. Зарубіжні країни

3. Міжнародні організації

Приплив іноземних інвестицій в економіку незалежного Азербайджану почався з підписанням 20 вересня 1994 року увійшов у світову історію «Контрактом століття», що передбачає видобуток нафти і попутного газу на родовищах «Азері-Чираг-Гюнешлі». Після підписання "контракту століття" почався інвестиційний бум в країні, що супроводжується швидким приростом іноземних інвестицій в країну. Азербайджан за короткий термін залучив 108 мільярдів доларів інвестицій. З них 43,4% або 46,6 млрд.дол. США припадали на зовнішні інвестиції. Ненафтовий сектор також склав 45,3% або 21,1 млрд.дол. США від цих загальних інвестицій (1, С.225). Після підписання "контракту століття" було підписано 31 міжнародних договорів з провідними нафтовими компаніями, пов'язаних з іншими родовищами в азербайджанському секторі Каспійського моря.

Проаналізуємо динаміку іноземних і внутрішніх інвестицій, а також частку іноземних інвестицій у фінансових кредитах, в нафтовий сектор, в спільні підприємства (СП) та іноземні фірми виходячи з даних таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Іноземні та внутрішні інвестиції, вкладені в економіку, млн. доларів США

Роки	Всього	В том числі:				
		Внутрішні	Іноземні	з них:		
				Фінансові кредити	Нафтовий сектор	Не нафтовий сектор
2005	7118,5	2225,3	4893,2	698,4	3799,9	230,5
2010	17591,4	9343,6	8247,8	3405,9	2955,3	659,6
2016	27340,0	16799,1	10719,1	2655,8	4935,2	1041,0
2017	27907,5	16209,8	11697,7	1880,6	6730,7	1318,5
2018	19547,2	8828,1	10719,7	2210,2	6622,7	860,4
2019	14228,0	4066,9	10161,3	2197,8	5617,4	1706,2

Источник: Azərbaycanın Statistik Göstəriciləri. Statistik məcmuə, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi, Bakı, 2019

Аналіз даних таблиці 2.2 показує безперервне зростання інвестицій в економіку Азербайджану з усіх джерел фінансування за 2005-2017 роки, починаючи з 2018 року обсяг інвестицій в економіку країни значно знизився в доларовому еквівалента, що було пов'язано з девальвацією маната. Якщо в 2005 році загальний обсяг інвестицій становив 7118,5 млн дол, то в 2019 році - вже 14228,0 млн дол., тобто збільшення інвестицій в економіку майже в 2 рази.

Як було зазначено, найбільша частка іноземних інвестицій спрямована на нафтогазовий сектор. Але якщо простежити динаміку іноземних інвестицій, спрямованих в нафтовий сектор, можна помітити поступове зниження їх частки в даний сектор починаючи з 2018 року. Позитивним моментом є збільшення частки іноземних інвестицій в ненафтовий сектор в 2019 році, коли їх питома вага склала 1706,8 млн доларів проти 860,4 млн доларів в 2018 році.

Уряд Азербайджану докладає всіх зусиль для того, щоб більш повно інтегруватися в глобальний економічний ринок, залучати додаткові іноземні інвестиції, диверсифікувати свою економіку і підтримувати позитивне зростання. Азербайджан продовжує слідувати стратегії залучення прямих іноземних інвестицій для підтримки диверсифікації економіки.

В останні роки Азербайджан проводить серйозні реформи для поліпшення свого інвестиційного клімату шляхом зміцнення інституційних, нормативних та операційних умов для діяльності компаній в країні. Такі реформи та програми є частиною зусиль Уряду щодо розвитку промисловості та покращення іміджу країни у світі [7]. Згідно з доповіддю «Ведення бізнесу» Світового банку [8], країна досягла значних поліпшень з питань дозволів на будівництво, постачання електроенергією, реєстрації майна, отримання кредитів, захисту міноритарних інвесторів, сплати податків, транскордонної торгівлі та врегулювання неплатоспроможності. Ці реформи істотно поліпшили загальну легкість ведення бізнесу в країні, яка в 2019 році посіла 25е місце з 190 країн в порівнянні з 57м в 2018 році і увійшла в першу десятку країн світу, які найбільшою мірою поліпшили свої показники [7].

Як показує одне з останніх обстежень ОЕСР, що проводилися в Азербайджані, бізнес також сприймає реформи в Азербайджані позитивно: більше 50 відсотків компаній вважають всі реформи "хорошими" або "вельми хорошими" (OECD, 2019[7]). До реформ, добре сприйнятим бізнесом, відносяться призупинення перевірок компаній (86 відсотків компаній відповіли, що це добре або дуже добре) і надання в онлайновому режимі послуг Ліцензування (82 відсотки) і візових послуг (77 відсотків). Інші ініціативи, такі як спрощення податкової системи та спрощення митної системи, також позитивно сприймаються бізнесом в Азербайджані.

Однак, незважаючи на такі реформи щодо поліпшення інвестиційного клімату, Азербайджану ще необхідно поліпшити свої можливості сприяння формуванню професійних навичок, посилення конкуренції компаній і зниження невизначеності. Незважаючи на поліпшення нормативної основи, існуючі умови для ведення бізнесу як і раніше стримують вихід нових компаній на ринок і розширення діючих підприємств (2019р). Згідно з даними деяких компаній, які обстежувалися ОЕСР, в галузях, на зростання яких націлений уряд, має місце волатильність, що створює невизначеність для компаній і перешкоджає результативності ініціатив [7]. Компанії із

задоволенням сприймуть велику узгодженість і довгострокову прихильність щодо програми реформ.

Міжнародні дані про оголошені проекти ПІІ в нові підприємства дають уявлення про транскордонні інвестиції в розрізі видів економічної діяльності в Азербайджані. З 2008 року по 2019 рік економіка залучила проекти ПІІ в нові підприємства в розмірі 32,7 млрд дол. США, 50 відсотків яких (або 16,3 млрд дол. США) були направлені в галузі вугілля, нафти і природного газу (див. 2.2). Інфраструктурні інвестиції, особливо в транспортній галузі, залучили майже 5 млрд дол. США (або 15 відсотків сукупних ПІІ в нові підприємства), що є відносно великим обсягом в порівнянні з іншими країнами цього регіону. Це узгоджується з поточними пріоритетами уряду щодо розвитку нових торгових маршрутів і транспортних коридорів, зокрема, створення зони вільної торгівлі «Алят», будівництва міжнародного торгового морського порту і залізниці Баку - Тбілісі - Карс, які, як очікується, залучать Додаткові ПІІ в країну. Іншими секторами, які залучали ПІІ в нові підприємства, є фінансові послуги (2,8 млрд дол. США), нерухомість і метали (приблизно по 1 млрд дол. США). В цілому, уряд визнає необхідність диверсифікації своїх ПІІ, відходу від ПІІ в вугілля, нафту і природний газ і збільшення частки ПІІ за межами нафтового сектора з 2,6 відсотка ВВП в 2019 році до 4 відсотків до 2025 року, як зазначено в стратегічній дорожній карті по перспективі національної економіки.

Європейський союз (і, зокрема, Великобританія) служить найбільшим джерелом прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Азербайджан, з 2009 року по 2017 рік він забезпечив 30 відсотків (і 25,7 відсотка) іноземних інвестицій в основні засоби (див. 2.1).

В основі інтересу Великобританії до Азербайджану лежить Нафтогазова галузь країни, в якій бере активну участь компанія BP. Багатосторонні банки розвитку в сукупності інвестували ще 14 відсотків, перевершивши інвестиції сусідньої з Азербайджаном Туреччини (12,9 відсотка). Інші країни, які здійснюють великі інвестиції в Азербайджан, відносяться до різних

географічних регіонів: Малайзія (9,3 відсотка), Швейцарія (7,6 відсотка), Російська Федерація (6 відсотків), Іран (6 відсотків), Японія (5,3 відсотка) і Сполучені Штати Америки (4,5 відсотка). За винятком Російської Федерації, країни колишнього Радянського Союзу великими інвесторами не є.

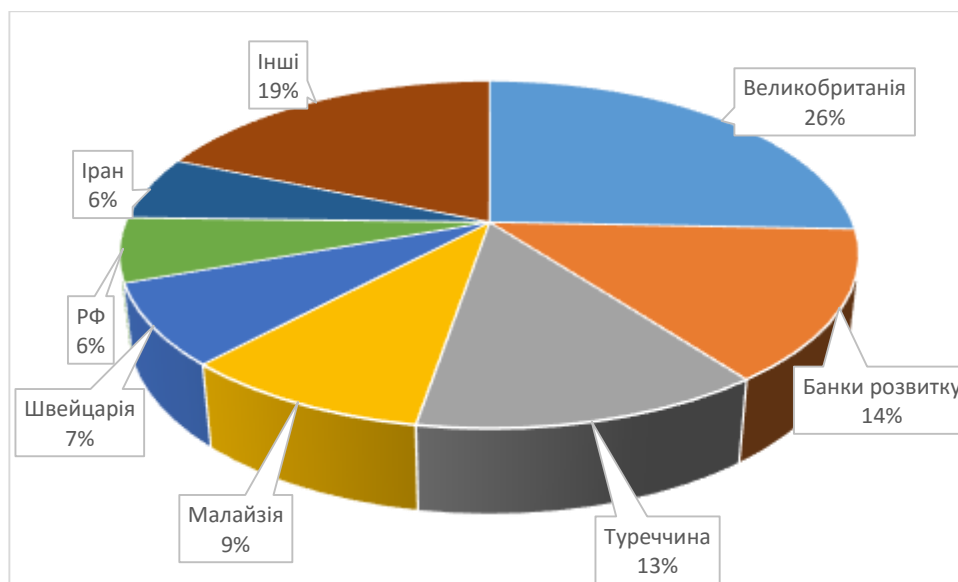

Рис. 2.1. ПІІ в Азербайджан в розрізі країн-джерел в 2010-2019 роки. В мільйонах азербайджанських манатів

Основна частина державного боргу Азербайджану (понад 70 відсотків) виражена в іноземних валютах, і відношення боргу до ВВП збільшується (з 11 відсотків у 2014 році до такого високого рівня, як 38 відсотків у 2016 році). У 2014 році курс Азербайджанської валюти, маната, знизився на 60 відсотків по відношенню до долара США і може зіткнутися з подальшим тиском у бік зниження, що погіршить ситуацію з боргом, вираженим в іноземній валюті, Азербайджану. Зважаючи на волатильність валютних курсів і ринкову вартість основних статей експорту Азербайджану структура і розмір його боргу можуть стати нестійкими в разі, якщо він зіткнеться з несприятливими потрясіннями [13].

Для того, щоб аргументувати інвестиційну привабливість країни, необхідно вказати на позитивні сторони від інвестування в Азербайджан.

Сильні точки або сильні сторони країни:

1. Швидке економічне зростання
2. Сприятливе географічне розташування.
3. Конкурентні витрати виробництва.
4. Дешева і кваліфікована праця.
5. Розмір енергетичного сектора.

Крім нафтової промисловості, в Азербайджані існує кілька розвинених секторів. У країні підписані численні договори, спрямовані на заохочення прямих іноземних інвестицій, введено в дію законодавство, що полегшує створення компаній, обмеження корпоративних податків і законів для захисту прямих іноземних інвестицій. Азербайджан підписав конвенції з багатьма країнами: Австрію, Бельгію, Болгарію, Китай, Єгипет, Фінляндію, Грузію, Франції, Німеччини, Греції, Ірану і т. д.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ЩОДО ВІДКРИТТЯ ГОТЕЛЮ

3.1. Аналіз актуальності готельних послуг

Сьогодні в Азербайджані чимало підприємств, які займаються готельним бізнесом. Внаслідок дефіциту на ринку готелів, особливо це стосується якісних готелів в «три-чотири зірки», в країні розвивається будівництво нових готелів, оновлення вже існуючих.

Тільки в Баку на даний момент діє близько 5 000 закладів громадського харчування, в середньому щомісяця відкривається 3 нових заклади класу. Щорічно в Азербайджані відкриваються нові супермаркети, підвищується вимога до якості і дизайну торгового, вітринного та холодильного обладнання. Азербайджан – найдавніша країна, ще до нашої ери по її території проходили шляхи караванної торгівлі і відбувалися масові подорожі. У літописі подорожей і гостинності Азербайджан займає заслужене почесне місце, у зв'язку з цим окремий інтерес представляє історія туризму в Азербайджані.

Історично Азербайджан розміщувався на перехресті торгових шляхів, що було найважливішим чинником, що сприяє збільшенню потоку купців, ремісників, дослідників, паломників, істориків на території нашої країни.

Сприятливе природно-географічне розташування Азербайджану сприяло заселенню древніх людей в цих місцях. Ще в працях вчених античного періоду, таких як: Геродот (V століття до н. е.), Птолемей (90-160 г), Страбон (64/63 рік до н. е. .. — 23/24 рік н. е..) та інші, повідомлялося про природу, географічному положенні, кліматі, економіці, містах і торговельних шляхах Азербайджану.

Процес виникнення і розвитку туризму в країні умовно поділяють на чотири періоди:

- перший, охоплює період з давніх часів до початку XIX століття;
- другий, охоплює весь період перебування Азербайджану в складі

Царської Росії (1806-1918pp);

- третій, охоплює весь період радянської влади (1920-1991pp.).
- четвертий, вважається період з 1991 року (з дня відновлення незалежності) до нинішніх днів.

Знаменитість бакинської нафти сприяло напливу фахівців з різних держав світу в Баку. З метою забезпечення своїх фінансових, економічних і торгових інтересів, більшість країн (Іран, Англія, Франція, Німеччина, Туреччина, Норвегія, Швеція та інші) заснували в Баку свої представництва. Бакинська Нафта справила значний вплив на процвітання економіки всього Кавказу. Зовнішній вигляд міста, його вулиці і вдома, а також шати бакинців поєднували в собі своєрідні відтінки європейської та азійської культури. Стало модним називати готелі іноземними назвами («Асторія», «Метрополь», «Ліон», «Імперіал», «Гранд готель», «Марсель», «Нова Європа», «Мадрид», та інші.). В той період в Баку, максимально комфортними і популярними вважалися готелі «Асторія», «Гранд готель», «Метрополь», «Брістол» «Рандеву». Готелі «Ермітаж», «Велика Москва», «Мадрид» і «Марсель» відрізнялися вищим рівнем сервісу. На міській площі «Губа» розташувалися столичні розкішні ресторани, десятки караван-сараїв і готелів, розважальні центри («Новбахар», «Шемс», «Мубарек», «Чикаго», «Ісламійє», «Тегеран», «Греція», «Анадолу», «Новий світ», «Дарданель» та інші), які обслуговують гостей. Молоде покоління і гості столиці проводили своє дозвілля в таких клубах, як «Ерманс», «Едіссон», «Ермітаж» та ін. З середини XIX століття в Росії почався розвиток гірських подорожей. У Тифлісі в 1877 році при Кавказькому природознавчому суспільстві був заснований перший клуб альпіністів. У 1908 році в Баку було відкрито відділення Кримсько-Кавказького клубу, що ознаменувало собою початок розвитку організованого туризму в нашій країні. З 1912 року туристична діяльність почала розвиватися ще більш інтенсивно: почалися створення всякого роду екскурсійних бюро, комісій, комітетів і приватних туристичних контор.

За даними статистики, туристична галузь в Азербайджані досягла

максимального рівня свого розвитку в 1987 році. Того ж року Азербайджан відвідали 50 тисяч зарубіжних гостей, а з братніх союзних республік - близько 250 тисяч туристів. На екскурсіях взяли участь майже 2,5 млн осіб [11]. Вже з першої половини 1990 року всесоюзні і міжнародні туристичні маршрути, що функціонують на території Азербайджану були припинені.

Після розпаду СРСР і набуття незалежності Азербайджану деякий період часу туризм в нашій країні залишився без уваги. Однак найбагатший і унікальний туристичний потенціал, наявний в Азербайджані, визначили наявність особливого ставлення до туристичної галузі [18].

В даний час в країні ведеться цілеспрямована національна туристична політика, про що ми будемо говорити у наступних розділах роботи.

Саме ринок Азербайджану, як країни із розвиваючимся туристичним напрямком вдався компанії перспективним. Про це кажуть наступні дані (таблиця 3.1):

Таблиця 3.1

Основні показники готелів і підприємств готельного типу за 2016 - 2019 рр. [4]

	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість готелів та підприємств готельного типу, од.	508	514	33951	535	536
Місткість, місць	31979	32834	16559	35562	37278
Кількість номерів	14815	15898	1674065	17363	17953
Представлена кількість	1504312	1640863	1360252	1687457	1644056
в т.ч.					
Громадяни країни	830501	837774	852513	884908	685117
Іноземці	673811	803089	821552	802549	958939
Число розміщених	510162	624924	666348	672345	838145
в т.ч.					
Громадяни країни	252175	252807	270887	279555	342497
Іноземці	257987	372117	395461	392790	495648
Загальна площа тис кв. м	2746,9	3 020,6	3073,3	3563,1	2433,9

За період з 2016 - 2019 р число готелів і підприємств готельного типу зросло з 508 до 536 одиниць. Зростання склало близько 5,5 %. Якщо кількість номерів і загальна місткість в 2016 році нараховували 14815 одиниць і 31979 місць, то в 2019 році ці показники підвищилися приблизно на 21% і 16,6%, що

відповідно склали 17953 одиниць і 37278 місць. Кількість розміщених туристів у готельних підприємствах за той самий період часу зросла з 510162 до 838145 чол[4].

З діючих 536 готелів і підприємств готельного типу 470 є приватними (90,6 %), 49 державними (5,3 %), 12 іноземними (3,4 %) і 5 спільними (0,7%) підприємствами (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Види готелів і підприємств готельного типу за формами власності, одиниць[4]

	2015	2016	2017	2018	2019	абсол. приріст
Кількість підприємств	508	514	530	535	536	1,05
В т. ч.						
Державної	34	27	27	27	49	1,5
Приватна	460	466	485	489	470	1,02
іноземні	11	17	13	13	12	1,09
спільні	3	4	5	6	5	1,6

За аналізований період число приватних підприємств збільшилося приблизно в 1,02 разів, іноземних компаній в 1,09 разів, число державних підприємств збільшилося з 34-го до 49 - и, а спільних з 3-ти до 5. З даних таблиці відомо, що в готельному секторі частка приватних підприємств перевершує інші, зростає з кожним роком. Це ще раз свідчить про наявність позитивної середовища ведення бізнесу, як результат проведеної цільової політики держави. В силу свого географічного розташування і кліматичних умов Азербайджан володіє багатим і унікальним туристичним потенціалом. Фактично всі регіони нашої країни можуть відчувати гордість за свої туристичні ресурси і власної туристичної рекреацією.

Доцільне витрачання цих ресурсів вимагає розробки та виробництва додаткових туристичних продуктів, основним компонентом яких є готельний сервіс. Отже, розташування готельних підприємств у всіх економічних районах або туристичних регіонах Азербайджану стає об'єктивною

необхідністю. Це гарантує надання комплексу послуг, в тому числі і туристам проживають в готелях, для задоволення їх потреб.

Аналіз готельного бізнесу країни показує, що ще не всі регіони мають можливість надати туристам високоякісні готельні послуги. Тому, в нашій країні, під час наступу туристичного сезону, особливо в сільській місцевості, приїжджі, в більшості своїй, для проживання беруть в оренду приватні будинки. Бізнесмени вже в найближчому майбутньому повинні врахувати цю проблему і прагнути вирішити її.

Таблиця 3.3

Показники місткості і кількість номерів підприємств з розміщення туристів по економічних районах. [4].

Економічні райони	2015	2016	2017	2018	2019
Всього по країні	31979	32834	33951	35652	37278
Місто Баку	10291	10 217	10521	11792	12799
Апшеронський	1648	1626	1345	1397	1351
Гянджа-Газахський	2327	2842	3080	2773	3006
Шекі-Закатальський	2189	2203	2374	2469	2583
Ленкоранський	2796	2783	2884	3139	2751
Губа-Хачмазський	7633	8119	8703	9127	9691
Аранський	2256	2153	2245	1955	2068
Верхній Карабахський	30	30	30	30	30
Нагірно-Ширванський	1307	1339	1321	1522	1571
Нахічеванський	1502	1522	1448	1448	1448
Всього по країні	14815	15898	16559	17363	17953
Місто Баку	5607	6386	6837	7491	7656
Апшеронський	849	837	572	593	570
Гянджа-Газахський	1172	1430	1533	1341	1453
Шекі-Закатальський	913	905	981	1015	1072
Ленкоранський	1133	1125	1176	1196	1131
Губа-Хачмазський	2884	2990	3254	3544	3794
Аранський	1011	960	986	874	972
Верхній Карабахський	15	15	15	15	15
Нагірно-Ширванський	577	589	582	671	667
Нахічеванський	654	661	623	623	623

Дослідження статистичних даних (таблиця 3.3) показують, що приблизно одна третина підприємств з розміщення туристів припадають на столицю. На їх пай припадає 12799 місць від загальної місткості готелів і підприємств готельного типу (37278). Далі йдуть: Губа-Хачмазський

економічний район-9691 місць, Гянджа-Газахський-3006 місць, Ленкоранський-2751 місць, Шеки-Закатальський-2583 місць і т. д. [64].

В таблиці відображені дані по місткості і кількості номерів підприємств по розміщенню туристів по економічних районах.

Аналіз даних таблиці показують, що підвищення обох показників має місце у всіх економічних районах, за винятком Апшеронського, Гянджа-Газаського, Ленкоранського і Верхньо-Карабахського.

Причиною зниження обсягу місткості та номерного фонду в Гянджі - Газахском районі є припинення діяльності готелів з великою місткістю і їх не відповідність нинішнім вимогам з метою їх реконструкції в місті Нафталан. Місткість готельних підприємств в М. Нафталан в 2016 р. становила 3480 місць, а в 2019 р. цей показник склав 276 місць.

Причиною припинення розвитку готельного бізнесу у Верхньо-Карабахському економічному районі є конфлікт із сусідньою країною.

Як було зазначено вище, і в отриманні прибутку готельними підприємствами спостерігається позитивна динаміка. Але, в розподілі прибутку по економічних районах існує така ж тенденція, як і в ситуації з місткістю підприємств і номерним фондом.

Столичні підприємства з розміщення туристів першенствують і в цій галузі, на їх пай припадає понад 78% (149 219,6 тис. манатів) прибутку. [4]

На наступних позиціях розташувалися Абшеронський - 7% (1315,9 тис. манатів), Губа-Хачмазський 4,8% (7792 тис. манатів), Гянджа-Газахський-3,4% (1011, тис. манатів), Нахчеванський-2,8% (4711 тис. манатів), Ленкоранський - 2,5% (2129,8 тис. манатів), Шеки-Закатальський-1,4% (2664 тис. манатів), Нагірно-Ширванський - 0,7% (1058,9 тис. манатів), Аранський-0,6 % (3337,9 тис. манатів) економічні райони. Найнижчий рівень прибутку спостерігається у Верхньому Карабаському економічному районі-всього 9,6 тис. манатів. Це природно, так як можливості підприємницької діяльності в цьому районі досить обмежені.

За аналізований період 2016-2019 рр. в основних показниках підприємств готельного бізнесу спостерігався динамічний ріст, що доводить перспективність виходу на цей ринок[4].

Розглянемо групу факторів, що впливають на процес розвитку індустрії гостинності.

Таблиця 3.4

SWOT-аналіз готельного сектора

Сильні сторони	Слабкі сторони
Давня історія, багаті культурні пам'ятники, сприятливе географічне розташування, приваблива природа, фольклор Азербайджану і розташування країни на стику різних віросповідання; • Наявність конференц-залів, готелів і інших відповідних інфраструктур обслуговування; • Державна підтримка розвитку туризму; • Розташування країни в сприятливому географічному перехресті – близькість до Азії, Європі та Близькому Сходу; • Наявність досвіду проведення великих міжнародних заходів; • Визначення державою туристичного сектора як одного з пріоритетних секторів у розвитку нафтового сектора.	• неповна відповідність кадрової підготовки в туристичній галузі до вимогам ринку праці в плані якості і кількості; • наявність недоліків в сфері охорони навколишнє середовище; * централізація закладів туризму в основному в місті Баку; • незначне число формаційних центрів туризму в регіонах країни; можливість подорожі в регіони країни в основному автомобільним транспортом (недостатній розвиток залізничної інфраструктури, а також недостатнє число польотів в регіони країни); * незначне число осіб в регіонах, вільно володіють іноземними мовами; • незадовільна організація роботи за поданням країни; • неповне забезпечення оперативного проходження прибувають в країну іноземних громадян через прикордоннопропускні пункти; • недосконала база для ведення аналізів в туристичному секторі; непроведення регулярних моніторингів для вимірювання рівня задоволеності туристів, що прибувають в країну.
Можливість	Загрози
• підвищення професіоналізму робочого персоналу; • створення і розвиток нових туристичних послуг; • подальше спрощення можливостей подорожі для іноземних та місцевих туристів; * наявність в країні таких природних цінностей, як Нафталанська Нафта і Соляної гори Нахчиванської Автономної Республіки; • підтримка сектора приватним сектором за допомогою і в формі державно-приватного партнерства.	• Зовнішні загрози, які можуть виникнути залежно від геополітичного положення країни.

Фактор захищеності подорожей. У процесі розвитку туристичного бізнесу проблеми безпеки починають переходити на перший план. У розвинених, цивілізованих країнах уряд зацікавлений у прийомі гостей. Для туристів тут стало нормою очікувати від держави здійснення необхідних заходів щодо забезпечення здоров'я туристів і безпеки їх життя в місцях відпочинку, проживання та у транспорті. Як правило, більшість туристів турбуються з приводу гігієнічного стану місць проживань і підприємств щодо забезпечення гостей харчуванням в країнах, що прибувають.

Фінансово - економічні фактори. Індустрія гостинності - це відкрита система, що знаходиться під дією як макроекономічних, так і мікроекономічних факторів. Макроекономічна нестійкість, зростання рівня інфляції та безробіття досить відчутно впливають на громадськість, а це часто доводить до того, що населення вважає кращому утриматися від туристичних поїздок.

У державах, де доходи від туристичного бізнесу формують значну частину ВВП, капіталовкладення та інвестиції спрямовуються на створення нових готелів і вдосконалення інфраструктури усього туристичного бізнесу.

Ціновий рівень на туристичний продукт і послуги вважається одним із значущих факторів при виборі місця відпочинку.

Що стосується питань фінансового регулювання, то тут туриста найбільше цікавить валютний курс, доступність і простота та валютного обміну.

Соціально - культурні фактори. Одним з ресурсів, що спонукає і генерує масовий туристичний потік - культурна Туристи прагнуть відвідати ті місця, які мають загальносвітову культурну цінність. Мандрівники також цікавляться життям і побутом іноземних народів. Виходячи з цього, готелі не рідко роблять ставки на організацію екскурсій, проведення анімаційних програм, дозвіллевих заходів, націлених на зіткнення гостей з культурною спадщиною приймаючої країни [30, с. 87].

Також величезний вплив на індустрію гостинності надають соціально-демографічні фактори. Так як, зі збільшенням населення Землі, збільшується туристичний потенціал у всьому світі, в готельний бізнес втягується все більше число нових трудових ресурсів.

Демографічними факторами також є: постійно підвищує інтерес народів різних країн, що мають однаковий або близький мову, або ж, пов'язаних спільністю культури та історії; завищений попит на присутність в спеціалізованих відрядженнях людей однієї професії або осіб, що виконують однакові суспільні функції [13, с. 91].

У процесі формування індустрії гостинності все більше значення стало надаватися віковому, сімейному та соціальному складу населення. Неординарність у віковому складі туристів сприяли виникненню спеціалізованих засобів розселення - для молоді, людей похилого і середнього віку.

Соціальний статус гостей призводить до виникнення готелів різних цінових категорій, орієнтованих на осіб будь-якого достатку.

Важливий фактор являє собою сімейний контингент подорожуючих, що сприяло появі готелів для сімей з дітьми, де застосовують гнучку систему знижок для туристів, які здійснюють подорож сім'ями і т. д. [15, с. 62].

Інфраструктурно-комунікаційні фактори. Незамінне значення для туристичного бізнесу має наявність транспортної інфраструктури, а також інфраструктури розміщення туристів і їх харчування.

У гостей і постояльців готелів не повинні виникати комунікаційні бар'єри при встановленні контактів з персоналом готелю та отриманні потрібної для них інформації.

Розвиток торгівлі. Характерною особливістю практично всіх туристів, це схильність до витрати грошей, які мають намір привезти з країни або регіону національні вироби, сувеніри, вироби, одяг, друковану продукцію і т. д.

Більшість підприємств по розміщенню осмислили вигоду від проведення торгівлі туристичними товарами, і фактично кожен готель підносить послуги з придбання туристичних товарів і здійсненню туристичних робіт, як в системі сукупного готельного продукту, так і в якості окремого додаткового сервісу.

Технологічні фактори. Досягнення НТП широко застосовуються в індустрії гостинності, наприклад, в таких сферах, як логістика, споживча інформація, системи дистрибуції.

Прогрес телекомунікаційних технологій привів до появи комп'ютеризованої системи бронювання, які роблять можливим бронювати місця в засобах розміщення туристів в режимі online. Глобальні дистриб'юторні системи надають швидкий доступ багатомільйонам користувачів: тепер клієнт самостійно може комплектувати собі туристичний пакет, провести потрібне бронювання і попрямує в подорож по виробленому особисто їм маршрутом.

Сильний вплив на розвиток індустрії гостинності і нарощування її соціальної бази надає матеріально-технічний фактор. Як було зазначено вище, своє своєрідне, особливе місце в туристичному бізнесі займають підприємства з розміщення і харчування туристів. Рівень ресторанного і готельного сервісу відіграє помітну роль в обслуговуванні туристів. Однак туристична індустрія, і особливо індустрія з розміщення і харчування туристів, піддається нестійкості та зміни попиту на туристичні послуги протягом календарного року, а це, безумовно, призводить до зростання витрат на утримання підприємств по розміщенню і харчуванню і подорожчання їх послуг [30, с. 92].

Дослідження показали, що за аналізований період в основних показниках підприємств готельного бізнесу спостерігався динамічний ріст.

Однак, слід підкреслити, що в умовах політичної стабільності, прискореного розвитку економіки країни, вдосконалення галузевої інфраструктури, підготовки спеціалізованих кадрів, використання новітніх технологій, завищеного попиту на готельні послуги, відповідної сучасним

вимогам нормативно-правова база та ін. є можливість домогтися найбільш кращих результатів у сфері готельного бізнесу.

3.2. Основні етапи розробки проекту: розрахунки фінансових показників та підходи до інвестування

В цілому, слід зазначити, що в туристичній галузі Азербайджану реалізується велика кількість інвестиційних проектів. Щоб мати повну картину про залучення іноземних інвестицій в туристичний бізнес Азербайджану, пропоную вивчити деякі з цих проектів більш докладно.

Проект, що заслуговує на увагу-будівництво туристичного міста "Water&Fire" в сел. Основною метою проекту є розвиток прибережної курортної зони в Хизи. Вартість проекту-200 млн дол. з них 100% іноземні інвестиції.

Будівництво курорту «Qasr» в районі Гей-Гель. Вартість проекту оцінюється в 11,7 млн. дол. Інвестор - 85%, компанія Caspian Service LLC» - 15%.

І, звичайно ж, найбільший проект в туріндустрії Азербайджану, зимово-літній туристичний комплекс "Шахдаг". Попередня вартість: 506 млн дол. 30% Державно, 70% - інвестори. На сьогоднішній день вартість даного проекту оцінюється в 1,5 мільярда манатів.

Всі ці проекти ще раз доводять той факт, що в останні роки туристична галузь в країні стрімко розвивається. У зв'язку з цим, особливий інтерес представляє інвестиційний проект відкриття готелю.

В ході аналізу ринку послуг визначено структуру ринку (потенційний, дійсний, освоєний), його місткість та надано оцінку кон'юктурі ринку, на якому функціонуватиме заклад.

Характеризуючи потенційний ринок, враховано, що в ареалі його діяльності можуть знаходитись заклади у стадії будівництва, перепроєктування і запуску - ці заклади в деякій мірі випереджають

проектований і можуть складати потенційну конкуренцію.

На основі аналізу зібраних даних щодо цін у закладах - конкурентах зроблено висновок про цінові стратегії, що вони реалізують. Спрогнозовано їх подальшу поведінку на ринку, і надано можливість зорієнтуватись у виборі власної цінової стратегії. При аналізі конкурентного середовища підприємства з невеликими обсягами послуг, що надаються, в районі розміщення проектного підприємства подібних закладів виявлено небагато.

Основною дизайнерською ідеєю запроєктованого закладу, у відповідності до прийнятої концепції, є сучасний напрям. Цій тематиці підпорядкований весь комплекс рішень щодо зовнішньої композиції, інтер'єру, одягу персоналу, меблів, технічного оснащення.

Заходи з благоустрою реалізовані у наступних елементах: огороження території декоративне, матеріал метал; заощення підходів; озеленення вирішили шляхом влаштування газонів, посадки дерев, кущів та чагарників, квітів (клумби, змішані квітники, бордюрна посадка), штучне освітлення території забезпечують наземні ліхтарі з сферичними плафонами.

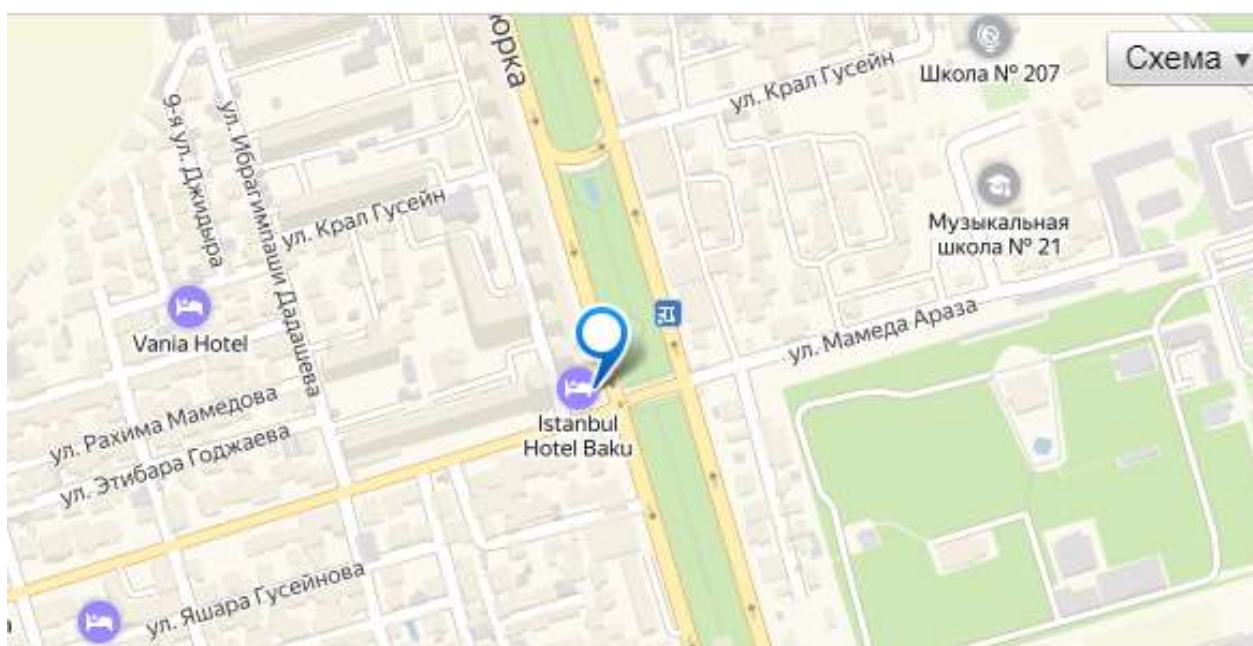

Рис. 3.1 – Місце розташування готелю – об'єкту

Рис. 3.2 – Зовнішній вигляд готелю – об'єкту
3-зірковий готель у місті Баку, що пропонує ресторан.

Для цього планується:

1. Ремонт та облаштування готельних номерів.
2. впровадження під власним брендом Rich Baku.

Ремонт та облаштування готельних номерів планується провести на третьому поверсі готелю, загальна площа якого становить 407,5 м кв. Номерний фонд третього поверху становить 20 номерів, причому з них тільки 12 діючі. 8 номерів для проживання не використовуються у зв'язку з їх неналежним станом.

Загальна житлова площа становить 222 кв. м. Під виробничі приміщення виділено 1 кімната.

Поточний стан номерного фонду третього поверху готелю «Rich Baku» представлено в таблиці 3.5.

Планування номерного фонду третього поверху готелю «Rich Baku»

представлено в таблиці 3.6.

Планується ввести всі недіючі номери на третьому поверсі.

Таблиця 3.5

Поточний стан номерного фонду третього поверху готелю «Rich Vaku»

Категорія номеру	на даний момент
1. Діючий номерний фонд	12 номерів, 20 місць
1.1 Одномісний економ	306,310,314
1.2 Двомісний економ	307,308,311, 315, 317, 319, 320
1.3 Одномісний люкс	304
1.4 Двомісний люкс	303
2 Виробниче приміщення	301
3.Не діючий номерний фонд	8 номерів
3.1 Одномісний	302,305, 309
3.2 Двомісний	312,313,316,318

Планується створити ще сім додаткових місць, це буде ще п'ять номерів, з яких один додатковий одномісний люкс, 2 одномісних класу економ і два двомісні також класу економ.

Ремонт і оснащення планується провести у всіх номерах.

Всі номери класу Люкс (№№304, 305, 303) будуть все необхідне для комфортного проживання: якісні красиві меблі, необхідні побутові прилади та туалетні принадлежности. Гармонійна колірна гамма інтер'єру створить спокійну атмосферу, відчуття комфорту і домашнього затишку.

Таблиця 3.6

Планування номерного фонду третього поверху готелю «Rich Vaku»

Категорія номеру	на даний момент
1. Діючий номерний фонд	17 номерів, 27 місць
1.1 Одномісний економ	306,310,314, 302, 309
1.2 Двомісний економ	307,308,311, 315, 317, 319, 320,316,318
1.3 Одномісний люкс	304,305
1.4 Двомісний люкс	303
2 Виробниче приміщення	301
3.Фітнес-зал	312,313

Оснащення номерів:

- ліжко двоспальне (односпальне);
- телевізор;

- супутникове ТБ;
- холодильник;
- міні-бар;
- кулер;
- ванна;
- фен;
- туалетні приналежності.

Номери «економ» будуть оформлені в класичному стилі, оснащені комфортними ліжками, з тумбочками, робочим столом, телевізором, ванною кімнатою з усіма необхідними косметичними засобами. Затишний стандартний одномісний номер стане відмінним варіантом для проживання як одного гостя, так і для двох.

Безкоштовні послуги:

1. Щоденне прибирання номера.
2. Послуга «Дзвінок-будильник».
3. Стоянка автотранспорту.
4. Виклик таксі на прохання гостя.
5. Щоденна зміна рушників.
6. Прийом і відправка факсу.
7. Користування мед. аптечка.
8. Кореспонденція в номер.
9. Виклик швидкої допомоги.

Додаткові послуги:

1. Кафе.
2. Сучасний тренажерний зал.
3. Послуги пральні.
4. Розміщення на дод. ліжку.

Фітнес-центр буде обладнаний сучасними силовими тренажерами, гантельними снарядами, а так само біговою доріжкою. Відвідувати фітнес-центр можуть так само відвідувачі з інших поверхів.

Середній період проживання на плановий рік становитиме:

$$4680/1590=2,9 \text{ або } 3 \text{ доби.}$$

Реконструкція готелю, а також маркетингові заходи з просування послуг (реклама) дозволять збільшити вартість послуг, підвищити рівень завантаження і збільшити виручку.

У проекті плану з праці для новостворюваного закладу готельного господарства необхідно передбачити преміальну частину фонду оплати праці. Висхідною вимогою до нарахування премій є отримання підприємством прибутків. Для розрахунку планового обсягу преміального фонду визначається рівень премій та база їх нарахування. Наприклад, може бути запропонованим наступний порядок преміювання: премії нараховуються у відсотках до тарифної частини заробітної плати за умови отримання підприємством прибутку. Розрахунки необхідно оформити у вигляді наступної таблиці (таблиця 3.7):

Таблиця 3.7

Планування преміального фонду на плановий рік

Групи працівників	Плановий розмір ФОП,доларів США	Плановий розмір премій за рік у розрахунку до тарифної частини ФОП.	
		%	Доарів США.
Адміністративно- управлінський персонал	21350	15	3202,5
Виробничий (операційний) персонал	36350	10	3635
Допоміжний персонал	15500	10	1550
Разом	73200		8387,5

Загальні поточні витрати на плановий рік становлять 10376,3 тис.доларів США. Визначимо плановий обсяг прибутку відповідно на чотири планові роки на основі планового обсягу товарообігу та середньо галузевого рівня рентабельності.

Таблиця 3.8

Планування поточних витрат на плановий рік

Калькуляційні статті витрат	Поточні витрати, тис. доларів США
1. Собівартість продукції власного виробництва та закупних товарів.	8148,0
2. Витрати на оплату праці.	886,8
3. Відрахування на соціальні заходи та медичне страхування	341,4
4. Амортизаційні відрахування.	279,4
5. Витрати на утримання основних засобів, інших необоротних активів.	390,0
6. Вартість витрачених малоцінних, швидкозношуваних предметів.	6,4
7. Витрати на оренду основних засобів, інших необоротних активів.	0,0
8. Податки, збори, інші передбачені законодавством обов'язкові платежі.	6,4
9. Витрати на зберігання, підсортування пакування та передпродажну підготовку продукції.	12,2
10. Витрати на транспортування.	22,2
11. Витрати на охорону ЗРГ.	2,4
12. Інші поточні витрати діяльності.	281,1
14. Разом поточні витрати.	10376,3

Розмір амортизаційних відрахувань на плановий період приймається (умовно) як постійна величини та дорівнює розміру амортизації у перший рік експлуатації об'єкту, тобто 279,4 тис.доларів США. Планові показники діяльності проектуемого закладу на перші п'ять років узагальнені в таблиці 3.9

Таблиця 3.9

Планування основних результатів діяльності на перші п'ять років

Роки	Плановий товарообіг		Чистий прибуток		Амортизаційні відрахування, тис. доларів США.
	Тис. доларів США.	Середньорічні темпи росту.	Тис. доларів США	Рівень рентабельності,%.	
1-й рік	24444	-	8094,90	33,12	279,4
2-й рік	26399,5	108	8742,49	33,12	279,4
3-й рік	28511,5	108	9441,89	33,12	279,4
4-й рік	30792,4	108	10197,24	33,12	279,4
5-й рік	33255,8	108	11013,02	33,12	279,4
Разом за п'ять років	43295,3		47489,55		1397,0

Таблиця 3.10

Часовий графік впровадження проекту

	Плановий рік по місяцям											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Створення робочої групи	■											
Маркетингові дослідження і оформлення плану	■											
Оформлення дозвільних документів		■										
Капітальні роботи			■	■	■							
Формування колективу			■	■								
Заклучення угод з постачальниками і закупівля сировини				■	■	■	■	■	■	■	■	■
Старт роботи				■	■	■	■	■	■	■	■	■
Поточний контроль			■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

В таблиці 3.10 сформуємо часовий графік. Після формування планових витрат та доходів в наступному розділі розрахуємо капітальний фінансовий план та ефективність проекту.

3.3. Аналіз загальних витрат та доходів, розрахунок терміну окупності власного капіталу

Капітальний бюджет представляє собою форму узагальнення поточного плану капітальних вкладень, що розробляється на етапі здійснення нового будівництва, перепрофілювання, придбання нових основних фондів. Він складається з двох основних розділів – капітальні витрати та джерела фінансування капітальних витрат.

До капітальних витрат відносять витрати на [27]:

Будівництво та придбання приміщення(відсутні).

Придбання основних фондів (машин та механізмів, обладнання та інвентарю, інші основні фонди). Під джерелами фінансування створення та розвитку закладу розуміють власні та залучені кошти фінансових ресурсів.

Джерелом фінансування капітальних (інвестиційних) витрат є частина чистого прибутку, що капіталізується, тобто направляється на виробничий розвиток. Обсяги планового чистого прибутку та амортизаційних відрахувань на перші п'ять років функціонування. В таблиці 3.11 розроблено капітальний бюджет закладу.

Таблиця 3.11

Капітальний бюджет на перші п'ять років функціонування, тис.доларів США.

Показники	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік	5-й рік
I. Капітальні витрати – інвестиційні витрати					
1. Будівництво чи придбання приміщень	10228,3				
2. Робочі машини та устаткування, у тому числі:					
2.1. Холодильне обладнання	25,3				
2.2. Механічне обладнання	18,0				
2.3. Теплове обладнання	33,0				
2.4. Торговельне обладнання	147,7				
2.5. Вимірювальні прилади	21				
3. Меблі, інше офісне обладнання	35,0				
4. Комп'ютери, електронно-обчислювальні машини	5				
5. Вартість інших основних фондів	1				
6. Інші види капітальних витрат	0				
7. Податкові та інші платежі по інвестиційному проекту	492,6				
8. Резерв капітальних витрат	27	0	0	0	0
Разом капітальні витрати	11508,6	0	0	0	0
II. Джерела отримання коштів					
1. Власні кошти, разом	11508,6	359,4	768,8	1178,2	1587,6
У тому числі: внески до статутного фонду	11508,6				
прибуток (капіталізований)	100	150	150	150	150
амортизаційні відрахування	279,4	279,4	279,4	279,4	279,4

Чистий приведений дохід – дозволяє отримати найбільш узагальнену характеристику результату інвестування, його кількісний ефекти у абсолютній сумі.

Чистий приведений дохід – це різниця між приведеним до теперішньої вартості суми чистого грошового потоку за період експлуатації інвестиційного проекту та сумою інвестованих витрат на його реалізацію [22]. Розрахунок цього показника здійснений за формулою:

$$ИД = \sum_{t=1}^n \frac{ЧГП_t}{(1+i)^t} - ИВ \quad (3.1)$$

ИД – чистий приведений дохід(інвестиційний дохід);

ЧГП – чистий грошовий потік за окремі інтервали загального періоду експлуатації інвестиційного проекту;

ИВ – інвестиційні витрати за реальним інвестиційним проектом;

i – дисконтна ставка, що використовується, визначена як десятинна дріб;

t – тривалість розрахункового періоду.

n – кількість років загального розрахункового періоду t.

Припустимо, що дисконтна ставка, яка характеризує рівень інфляції, становить в середньому на рік 9 %.

Розрахунок чистого приведенного доходу по реальному інвестиційному проекту здійснено в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Оцінка чистого приведенного доходу за проектом

Роки	Капітальні витрати по проекту роках, без урахування амортизаційних відрахувань, ИВ	Чистий прибуток по проекту роках, та амортизаційні відрахування, ЧГП	Кумулятивний грошовий потік за проектом	Дисконтований грошовий потік за проектом,	Чистий приведений дохід. ИД
1	2	3	4=4.1+4.2,т.і	5=гр.3/(1+i) ^t	6= 5-2
1	11508,6	8094,90	8094,90		
2	0	8742,49	16837,39		
3	0	9441,89	26279,28		
4	0	10197,24	36476,53		
5	0	11013,02	47489,55	30857,41	
Разом	11508,6	47489,55	47489,55	30857,41	19348,81

Таким чином, робимо висновки про те, що чистий приведений дохід за п'ять років експлуатації проекту становить 19348,81 тис.доларів США

Індекс (коефіцієнт) доходності також дозволяє співставити обсяги інвестиційних витрат з майбутнім грошовим потоком за проектом. Розрахунок такого показника при одночасних інвестиційних затратах по реальному проекту здійснюється за наступною формулою:

$$ID = \sum_{t=1}^n \frac{ЧП_t}{(1+i)^t} / IB \quad (3.2)$$

Де ID – індекс доходності за інвестиційним проектом;

Показник „індекс доходності” також може бути використаним у якості критерію при прийнятті інвестиційного рішення про можливість реалізації інвестиційного проекту. Якщо значення індексу доходності менше чи дорівнює одиниці, незалежний інвестиційний проект не повинен реалізовуватися, у зв’язку з тим, не що може принести додаткових інвестиційних доходів. Тобто, для реалізації може бути прийнятим лише той інвестиційний проект, який має індекс доходності як можливо більший за одиницю.

$$ID = 19348,81 / 11508,6 = 1,7.$$

У нашому проекті індекс доходності дорівнює 1,7.

Таким чином, можна зробити висновки, що інвестиційний проект може бути реалізованим, у зв’язку з тим, що відповідає встановленим економічним критеріям ефективності.

Індекс рентабельності(коефіцієнт рентабельності) у процесі оцінки ефективності інвестиційного проекту виграє допоміжну роль у зв’язку з тим, що не дозволяю у повній мірі оцінити увесь зворотній грошовий потік, який складається не лише з прибутку, а й амортизаційних відрахувань з основних фондів, що нарощуються у процесі реалізації інвестиційного проекту.

Розрахунок цього показника здійснюється за формулою:

$$IP = ЧП \setminus IB * 100 \quad (3.3)$$

ІР – індекс (коефіцієнт) рентабельності інвестиційного проекту;

ЧП – середньорічний чистий прибуток за період експлуатації інвестиційного проекту;

ІВ – інвестиційні витрати за реальним інвестиційним проектом.

Розрахуємо середньорічний прибуток за період експлуатації проекту наступним чином:

$$\text{ЧП} = 47489,55 / 5 = 9497,91 \text{ тис.доларів США}$$

Індекс рентабельності інвестиційного проекту:

$$\text{ІР} = 9497,91 / 11508,6 * 100 = 82,5 \, \%$$

Можна зробити висновок, що рівень рентабельності інвестиційного проекту дорівнює 82,5 %.

Період окупності являє собою один з найбільш розповсюджених показників оцінки ефективності інвестиційного проекту.

Розрахунок цього показника може бути здійснений двома методами – статистичним та дисконтованим.

Показник періоду окупності, що визначається статистичним методом, розраховується за формулою:

$$\text{ПО} = \text{ІВ} \setminus \text{ЧГП р.}, \quad (3.4)$$

Де ПО – період окупності інвестиційних витрат за проектом, роки;

ЧГП р. – середньорічна сума чистого грошового потоку за період експлуатації проекту.

Відповідно дисконтований показник періоду окупності проекту визначається за формулою:

$$\text{ПО}_\delta = \text{ІВ} / \sum_{t=1}^n \frac{\text{ЧГТ}_t}{(1+i)^n \times t} \quad (3.5)$$

Розрахуємо період окупності інвестиційного проекту дисконтованим методом:

$$\text{ПО} = 11508,6 / (19348,81 / 5) = 3 \text{ років.}$$

Висновок: період окупності інвестиційного проекту, тобто час, що необхідний для отримання такої суми дисконтованого чистого грошового потоку, який дозволить окупити всі капітальні витрати, становить 3 роки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Азербайджан вже з античної епохи був захоплюючим для населення різних країн, і це зумовило створення сприятливих умов для виникнення, становлення, формування та розвитку національного туризму в сучасних умовах.

В останні роки Азербайджан проводить серйозні реформи для поліпшення свого інвестиційного клімату шляхом зміцнення інституційних, нормативних та операційних умов для діяльності компаній в країні. Такі реформи та програми є частиною зусиль Уряду щодо розвитку промисловості та покращення іміджу країни у світі [7]. Згідно з доповіддю «Ведення бізнесу» Світового банку [8], країна досягла значних поліпшень з питань дозволів на будівництво, постачання електроенергією, реєстрації майна, отримання кредитів, захисту міноритарних інвесторів, сплати податків, транскордонної торгівлі та врегулювання неплатоспроможності. Ці реформи істотно поліпшили загальну легкість ведення бізнесу в країні, яка в 2019 році посіла 25е місце з 190 країн в порівнянні з 57м в 2018 році і увійшла в першу десятку країн світу, які найбільшою мірою поліпшили свої показники [7].

Дослідження показали, що за аналізований період в основних показниках підприємств готельного бізнесу спостерігався динамічний ріст.

Однак, слід підкреслити, що в умовах політичної стабільності, прискореного розвитку економіки країни, вдосконалення галузевої інфраструктури, підготовки спеціалізованих кадрів, використання новітніх технологій, завищеного попиту на готельні послуги, відповідної сучасним вимогам нормативно-правова база та ін. є можливість домогтися найбільш кращих результатів у сфері готельного бізнесу.

В цілому, слід зазначити, що в туристичній галузі Азербайджану реалізується велика кількість інвестиційних проектів. Щоб мати повну картину про залучення іноземних інвестицій в туристичний бізнес Азербайджану, пропоную вивчити деякі з цих проектів більш докладно.

Проект, що заслуговує на увагу-будівництво туристичного міста "Water&Fire" в сел. Основною метою проекту є розвиток прибережної курортної зони в Хизи. Вартість проекту-200 млн дол. з них 100% іноземні інвестиції.

Будівництво курорту «Qasr» в районі Гей-Гель. Вартість проекту оцінюється в 11,7 млн. дол. Інвестор - 85%, компанія Caspian Service LLC» - 15%.

І, звичайно ж, найбільший проект в туріндустрії Азербайджану, зимово-літній туристичний комплекс "Шахдаг". Попередня вартість: 506 млн дол. 30% Державно, 70% - інвестори. На сьогоднішній день вартість даного проекту оцінюється в 1,5 мільярда манатів.

Всі ці проекти ще раз доводять той факт, що в останні роки туристична галузь в країні стрімко розвивається. У зв'язку з цим, особливий інтерес представляє інвестиційний проект відкриття готелю.

Розраховані узагальнені планові показники поточних витрат. Загальні поточні витрати на плановий рік становлять 10376,3 тис.доларів США Проведений розрахунок інших результативних показників діяльності.

Проаналізувавши отримані результати висновуємо, що можливий прибуток в 8094,9 тис.доларів США приймається як остаточний плановий показник.

Чистий приведений дохід за п'ять років експлуатації проекту становить 19348,81 тис.доларів США Індекс доходності інвестиційного проекту дорівнює 1,7 , тобто час, що необхідний для отримання такої суми дисконтованого чистого грошового потоку, який дозволить окупити всі капітальні витрати, становить 3 роки.

Таким чином, можна зробити висновки, що інвестиційний проект може бути реалізованим, у зв'язку з тим, що відповідає встановленим економічним критеріям ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В. Управління проектами. — К.: КНЕУ, 2003. - 231 с.
2. Вовчак О. Д. Інвестиційний менеджмент [Текст] : підручник / Вовчак О. Д., Руцишин Н. М. ; Укоопспілка, Львів. торг.-екон. ун-т. - Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2016. - 463 с.
3. Войтко С. В. Управління проектами та стартапами в Індустрії 4.0 [Текст] : підруч. для здобувачів ступеня магістра за техн. спец. / С. В. Войтко ; [відп. ред. О. А. Гавриш] ; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського". - Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського : Політехніка, 2019. - 199 с.
4. Галушка З. І. Управління проектами [Текст] = Project management : навч. посіб. / З. І. Галушка, О. А. Волощук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича : Рута, 2018. - 119 с.
5. Гордієнко, В. О. Управління інноваційними проектами і програмами [Текст] : навч. посіб. / В. О. Гордієнко ; Ун-т мит. справи та фінансів. - Дніпро : Ун-т мит. справи та фінансів, 2019. - 115 с.
6. Грисюк, Ю. С. Проектний та інвестиційний менеджмент [Текст] : навч. посіб. для слухачів системи підготов., перепідготов. та підвищ. кваліфікації кадрів держ. служби та служби в органах місц. самоврядування: [у 2 ч.] / Ю. С. Грисюк ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації кер. кадрів. - К. : НАДУ, 2009. Ч. 1 : Проектний менеджмент. - 2009. - 94 с.
7. Грисюк, Ю. С. Проектний та інвестиційний менеджмент [Текст] : навч. посіб. для слухачів системи підготов., перепідготов. та підвищ. кваліфікації кадрів держ. служби та служби в органах місц. самоврядування: [у 2 ч.] / Ю. С. Грисюк ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації кер. кадрів. - К. : НАДУ, 2009. Ч. 2 : Інвестиційні проекти в державному управлінні. - 2009. - 55 с.

8. Єгорченков О. В. Інформаційні технології управління проектами [Текст] : навч. посіб. / Єгорченков О. В., Єгорченкова Н. Ю., Кубявка Л. Б. ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Київський університет, 2017. - 79 с.
9. Захарченко В. І. Інноваційно-інвестиційний менеджмент [Текст] : навч. посіб. (конспект лекцій) : [для студентів ун-тів] / В. І. Захарченко, К. В. Ковтуненко, В. В. Лаптева ; Одес. нац. політехн. ун-т, Ізмаїл. держ. гуманітар. ун-т, Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Одеса : Гельветика, 2019. - 147 с.
10. Інвестиційний менеджмент [Текст] : навч. посіб. / Школа І. М. [та ін.] ; Чернів. торг.-екон. ін-т КНТЕУ. - Чернівці : Місто, 2015. - 367 с.
11. Кобиляцький Л.С. Управління проектами: Навч. посібник /МАУП. – К.: МАУП, 2002. – 198 с.
12. Кузьмініх В. О. Основи управління ІТ проектами [Текст] : навч. посіб. : для здобувачів ступеня бакалавра за спец. 122 "Комп'ютерні науки" / В. О. Кузьмініх, Р. А. Тараненко ; [відп. ред.: В. Г. Сліпченко] ; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського". - Харків : КПІ ім. Ігоря Сікорського : Політехніка, 2019. - 75 с.
13. Кучеренко В.Р., Маркітан О.С. Управління діловими проектами: Навч. посібник. – К.: ЦНЛ, 2005. – 280 с.
14. Матюшенко І. Ю. Міжнародний інвестиційний менеджмент [Текст] : навч. посіб. / Матюшенко І. Ю. ; Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця. - Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. - 518 с.
15. Офіційний сайт 19-я Азербайджанская Международная Выставка «Туризм и Путешествия» [Електронний ресурс] : // <https://aitf.az/ru-opennews/2693.41%20.html>
16. Офіційний сайт The arrangement of statistics in Azerbaijan [Електронний ресурс] : //<http://www.stat.gov.az/>
17. Пічугіна Т. С. Способи виходу підприємства на зовнішні ринки / Т. С. Пічугіна, А. В. Волченко // Вісник Національного технічного

університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 20 (1296). – С. 20-24.

18. Практикум з курсу «Управління проектами» для студентів-магістрів усіх спеціальностей / Укл. Л. П. Батенко, О. А. Загородніх, Г. М. Хворова, — К.:КДЕУ, 1996.—15с.

19. Прикладні аспекти управління проектами в публічній сфері [Текст] : [посібник] / [О. В. Кулініч та ін. ; за заг. ред. О. В. Кулініча] ; Харків. міськрада, Упр. інновац. розвитку та імідж. проектів. - Харків : Іванченко І. С., 2019. - 92 с.

20. Проказа Т. В. Інвестиційний менеджмент в схемах і таблицях [Текст] : на допомогу студ. та магістрам ден. та заоч. форм навч. спец. "Менеджмент організацій" та "Маркетинг" : конспект лекцій / Т. В. Проказа, Л. С. Вавулін, І. М. Шаповалова ; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ : ДЗ "ЛНУ ім. Тараса Шевченка", 2012. - 125 с.

21. Редзюк Є. В. Інвестиційний менеджмент [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ, які навчаються за екон. напрямками підгот. / Редзюк Є. В. - Київ : НАКККиМ, 2014. - 287 с.

22. Сидорук С. В. Деякі аспекти розвитку ринкових відносин у готельному бізнесі регіону / С. В. Сидорук // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції». - 2011.— №1(10).-100с.-С. 90-93.

23. Сидорук С. В. Класифікаційні ознаки факторів розвитку регіонального ринку готельних послуг / З. В. Герасимчук, С. В. Сидорук // Економічний простір. - 2011. - №2. - 471с. - С. 120-126. Особистий внесок: обґрунтування класифікаційних ознак факторів розвитку регіонального ринку готельних послуг за ринковими характеристиками, динамікою розвитку, змістом, напрямом впливу.

24. Сидорук С. В. Методика оцінки ефективності територіальної організації готельних послуг в регіон / З. В. Герасимчук, С. В. Сидорук // 36. наук. пр. «Економічні науки». - Серія «Облік і фінанси». - Випуск 8 (29). - Ч. 3. - Луцьк: ЛНТУ, 2011.- 534с -С. 81-88. Особистий внесок: формування

системи показників оцінки ефективності територіальної організації готельних послуг.

25. Сидорук С. В. Проблеми розвитку готельної індустрії в регіоні / С. В. Сидорук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - Серія «Економіка». Ц 2011. - № 3. - 221с. - С. 187-190.

26. Ситник Л. С. Інвестиційний менеджмент [Текст] : навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / Л. С. Ситник ; Донец. нац. ун-т. - Донецьк : ДонНУ, 2012. - 247 с.

27. Сусліков, Л. М. Управління науковими проектами [Текст] : навч. посіб. / Л. М. Сусліков, І. П. Студеняк ; ДВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". - Ужгород : Говерла, 2019. - 431 с.

28. Тарасюк Г.М. Управління проектами: Навч. посібник. – К.: Каравела, 2004. – 344 с.

29. Тянь Р.Б., Холод Б.І., Ткаченко В.А. Управління проектами: Підручник. – К.: ЦНЛ, 2003. – 224 с.

30. Управління проектами [Текст] : навч. посіб. [для студентів ВНЗ] / [П. П. Микитюк та ін.] ; під ред. д-ра екон. наук. проф. П. П. Микитюка ; Терноп. нац. екон. ун-т. - Тернопіль : ТНЕУ, 2017. - 319 с.

31. Юринець З. В. Інвестиційний та інноваційний менеджмент [Текст] : навч. посіб. / З. В. Юринець, Л. Й. Гнилянська ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. - 319 с.

32. Яковенко, О. І. Управління проектами та ризиками [Текст] : навч. посіб. / О. І. Яковенко. - Ніжин : Лисенко М. М. , 2019. - 196 с.

33. Azsrbaycanin Statistik Göstsrıcılısri. Statistik mscmus, Azsrbaycan Respublikasinin Dövlst Statistika Komitssi, Baki, 2019, c.409

34. Azsr Mehtiyev. investisiyaların stimullaçdırılması siyassti: onu necs güclsndirmsk olar? // Sahibkarliga vs Bazar İqtisadiyyatinin İnkiçafına Yardım Fondu, Baki, 2019

35. Shkarlet S. Investment management [Text] / S. Shkarlet, I. Remnova, Kh. Shtyrhun ; Chernihiv nat. univ. of technology, Project "English for universities" . - Chernihiv : CNUT, 2017. - 200 p.